

Rebeka Mesarić Žabčić

Institut za migracije i narodnosti
Zagreb
Hrvatska
rebeka.mesaric@imin.hr; rebeka.mesaric@gmail.com

UDK 314.745.3 (73=163.42)

Pregledni članak
Primitljeno: 7. srpnja 2010.
Prihvaćeno: 12. srpnja 2010.

Marina Perić Kaselj

Institut za migracije i narodnosti
Zagreb
Hrvatska
marina.peric@imin.hr

Magdalena Vrbanec

Zagreb
Hrvatska
magdalena.vrbanec@gmail.com

Transnacionalno iskustvo: Priča iz New Yorka

Na početku 21. stoljeća američki Hrvati predstavljaju jednu od većih etničkih zajednica u Sjedinjenim Američkim Državama. Republika Hrvatska kao tradicionalno emigracijska zemlja spada u krug europskih zemalja s relativno najvećim brojem iseljenika, odnosno građana i državljana izvan vlastitih granica, te se u tom kontekstu kroz životnu priču u članku prikazuje transnacionalni životni prostor iseljenice koja na temelju vlastitog iskustva govori o načinu življenja hrvatskog iseljeničkog korpusa u Sjedinjenim Američkim Državama.

Rad u prvom dijelu kroz kraći prikaz razmatra povijesnu dimenziju hrvatskog iseljeničtva u Sjedinjenim Američkim Državama, dok u drugom dijelu prikazujemo životnu priču hrvatske migrantice u New Yorku kao izdvojeni primjer terenskog istraživanja koje je provedeno tijekom travnja 2009. godine u Sjedinjenim Američkim Državama, a temeljilo se na analizi razgovora vođenih s mlađom generacijom hrvatskih iseljenika koji žive u New Yorku.

Ključne riječi: hrvatsko iseljeničtvo, transmigranti, transnacionalizam, New York

Od mnogobrojnih Hrvata koji žive u dijaspori na nekoliko kontinenata, najveća skupina hrvatskih iseljenika i njihovih potomaka danas živi u Sjedinjenim Američkim Državama. U iscrpnoj znanstvenoj i stručnoj literaturi procjenjuje se da ih ima oko milijun i pol i na početku 21. stoljeća Hrvati predstavljaju jednu većih etničkih zajednica u Sjedinjenim Američkim Državama.

Suvremena migracijska istraživanja usmjerena su na proučavanje promjena koje su primjetne u migracijskim tokovima. Unatrag dva-tri desetljeća znanstvenici su primijetili perzistiranje i intenziviranje prekograničnih veza i odnosa. Označavanje novih fenomena vrši se pomoću termina kao što su *transnacionalni društveni prostor*, *transnacionalna društvena polja*, *transnacionalne socijalne formacije* ili samo *transnacionalizam*. Pod tim se pojmom podrazumijeva kontinuirano održavanje prekograničnih veza između geografski mobilnih osoba, mreža i organizacija (Basch, Glick Schiller i Szanton Blanc, 1994; prema Faist, 2006). Povezivanje ovakve vrste može se odvijati na ekonomskom, političkom, društvenom te kulturnom području.

Intenziviranje međugraničnih odnosa potaknuto je razvojem komunikacijske i informacijske tehnologije, pojeftinjenjem transportnih usluga te razvojem globalnog kapitalističkog društva. To je omogućilo imigrantima da uspostavljaju i održavaju intenzivnije, čvršće i trajnije veze i odnose sa svojom obitelji, rođacima te prijateljima koji su ostali u domovini. Također im je na taj način olakšano uspostavljanje kontakata i veza s različitim vrstama mreža, zajednica, organizacija koje se nalaze u bivšoj domovini ili su povezane s njom.

Transmigranti kao aktivne osobe održavaju različite vrste prekograničnih kontakata te razvijaju višestruke i fluidne identitete koji im omogućuju lakše prilagođavanje ili odupiranje različitim vrstama pritisaka imigracijskih zemalja, što ćemo vidjeti na primjeru jedne mlade hrvatske transmigrantice. Ona je samo jedan izdvojen primjer¹ od mnogih hrvatskih emigranata koji u današnje vrijeme odlaze iz domovine uglavnom zbog ekonomskih razloga te želje za obrazovanjem i usavršavanjem. Za svoju novu životnu destinaciju odabrala je Sjedinjene Američke Države koje su već od početka 19. stoljeća "Meka i Medina" za hrvatske emigrante. Putem kraćeg prikaza rezimirat ćemo tijekom iseljavanja hrvatskog stanovništva u Sjedinjene Američke Države te uvidjeti najčešće uzroke iseljavanja. U radu ćemo zatim analizirati životni put odabrane hrvatske migrantice, njezino transmigrantsko/transnacionalno iskustvo, probleme na koje je nailazila, te način na koji se prilagodila životu u emigraciji i u kojoj mjeri je to postigla.

Analiziranjem transnacionalizma kroz pojedinačna iskustva obogaćuje se naše razumijevanje promjena u suvremenim migracijskim tokovima.

Pregled literature

Definicija transnacionalizma

U sklopu proučavanja migracija u posljednja dva-tri desetljeća posebice se intenziviralo istraživanje promjena i fenomena uočenih u migracijskim kretanjima. Za njihovo

¹ Rad se temelji na izdvojenom primjeru s terenskog istraživanja o Hrvatskoj migrantskoj zajednici u New Yorku, u čiju su svrhu vođeni razgovori i intervjui sa svim dostupnim osobama, pripadnicima Hrvatske migrantske zajednice u New Yorku, kao i s predstavnicima Hrvatske katoličke misije na Manhattanu i Astoriji s ciljem dobivanja pregleda i informacija o životu Hrvata u New Yorku.

označavanje poslužili su složeni termini – *transnacionalizam*, *transnacija*, *transnacionalizacija* – oko čije se primjerenosti ne mogu složiti svi znanstvenici koji se bave migracijama. Nina Glick Schiller, Linda Basch i Cristina Szanton-Blanc (1999; 26) definirale su transnacionalizam kao “proces pomoću kojeg imigranti formiraju društvene mreže kojima se povezuje njihova zemlja porijekla i zemlja naseljavanja”. Detaljniju definiciju ponudio je Basch (1994; prema Gustafson, 2004; 66) prema kojem je transnacionalizam “proces kojim migranti kroz svoje svakidašnje životne aktivnosti i društvene, ekonomske i političke odnose stvaraju društvena polja koja prelaze nacionalne granice”. Na taj se način uspostavljaju i održavaju prekogranični odnosi i veze s osobama, društvima i organizacijama brojnih država (Faist, 2004). Imigranti koji u svakodnevnom životu na društvenoj i kulturnoj razini prakticiraju ovakvu vrstu prekograničnog povezivanja nazivaju se *transmigranti*, a vrste društvenih i socijalnih mreža koje se pritom stvaraju nazivaju se *transnacionalnim poljima* ili *transnacionalnim prostorima* (Povrzanović Frykman, 2001).

Prelaženje granica i povezivanje u nekom izvanograničnom prostoru u početku je prvenstveno vezano za prekograničnu pokretljivost krupnog kapitala koja se od 1960-ih počinje proučavati u sklopu ekonomskih studija (Božić, 2004), ali s vremenom napušta svoj ekonomski okvir te se počinje odnositi općenito na interakcije i organizacije čiji utjecaj prelazi nacionalne granice (Keohane i Nye, 1971; prema Sircar, 2001). Zbog promjena u migracijskim kretanjima i odnosima, termin *transnacionalizam* postaje sve više primjeren u znanstvenim disciplinama koje se bave migracijama. Primijetili smo da su ljudi koji su emigrirali 60-ih godina uspostavili česte i stalne odnose sa starim domom, a njihove veze s vremenom nisu slabjele kako se najprije predviđalo, nego upravo suprotno (Čapo Žmegač, 2003). Veze koje su migranti uspostavili sa svojom bivšom domovinom prenesene su i na njihove potomke koji također osjećaju i održavaju povezanost sa zemljom svojih roditelja te djedova i baka (Simek-Caglar 1994, Jurgens 2001, Faist 2000; prema Čapo Žmegač, 2003). Tako se termin *transnacionalizam* smjestio u migracijska istraživanja i njime se započelo označavati stanje globalnog intenziviranja određenih socijalnih veza usprkos velikim prostornim udaljenostima i granicama nacija-država (Glick Schiller, 1992; prema Božić, 2004). Transnacionalizam kao primjeren termin prihvatile su razne discipline (antropologija, sociologija, etnologija) što je dovelo do njegove široke upotrebe i neslaganja oko granica njegova značenja.

Karakteristike transnacionalizma

Postavlja se pitanje zašto je u drugoj polovini 20. stoljeća došlo do intenziviranja veza imigranata sa zemljama njihova podrijetla. Neki znanstvenici smatraju da je glavni razlog razvoj komunikacijske i informacijske tehnologije te pojeftinjenje transportnih usluga dok je za neke suvremeni svjetski društveni i ekonomski poredak glavni poticaj tom razvoju (Wakeman, 1988; prema Schiller, Basch, Blanc-Szanton, 1999). Mogli bismo reći da je kombinacija jednog i drugog potaknula imigrante na intenzivnije održavanje veza s domovinom nego što su to činili njihovi preci.

Uspostavljanjem multiplih veza i interakcija ljudi i institucija preko granica nacija-država (Vertovec, 1999; prema Božić, 2004) započinju transmigrantski tokovi koji se mogu odvijati na ekonomskom području (novčane pošiljke, investiranje novca u zemlju podrijetla), političkom (organizacije, stranke, grupe), kulturnom (festivali, religijske prakse, elementi zajednice) i društvenom (Faist, 2004).

Mogu ih provoditi razne društvene grupacije koje je Faist (2004) podijelio u četiri grupe: *srodstvo*, *mreže*, *zajednice*, *organizacije*. Najintenzivnije odnose transmigranti uspostavljaju s obitelji i rodbinom (*srodstvo*) koje veže specifična uzajamnost i solidarnost posebice izražena u novčanim pošiljkama transmigranata. Transnacionalni odnosi se uspostavljaju i preko brojnih *mreža* putem kojih se razmjenjuju usluge i informacije radi postizanja zajedničkih ciljeva, ponajviše ljudskih prava i zaštite okoliša. Transnacionalne *zajednice* također su jedan oblik grupacija preko kojih se uspostavlja i intenzivira transnacionalna aktivnost koja može biti usmjerena na zajedničku religiju, kulturu, jezik, geografski prostor i slično. Posljednji oblik transmigrantskog povezivanja vrši se preko društvenih, gospodarskih, vjerskih ili nekih drugih vrsta *organizacija* s visokim stupnjem formalne kontrole i koordinacije.

S obzirom na odnos moći aktera koji sudjeluju u transnacionalnim aktivnostima, razlikujemo *transnacionalizam odozgo* i *transnacionalizam odozdo* (Povrzanović Frykman, 2001: 14-15). Države i transnacionalne kompanije akteri su *transnacionalizma odozgo* koji je dobro poznat preko istraživanja ekonomske globalizacije, međunarodnih odnosa te globalnih kulturnih utjecaja. Novija istraživanja transnacionalizma više su usmjerena na pojedinačne ili organizirane inicijative imigranata, to jest na *transnacionalizam odozdo*.

Transmigranti su aktivne osobe koje razvijaju i održavaju mnogostruke veze – obiteljske, ekonomske, političke, religijske, društvene – nadilazeći državne granice i tvoreći posebne transmigrantske društvene prostore (Faist, 2004). Posebice se njeguju obiteljske veze i odnosi, podupirani novčanim pošiljkama i darovima koji još više učvršćuju međusobnu povezanost. Razvoj brojnih društvenih veza i odnosa kod transmigranata potiče stvaranje fluidnih i višestrukih identiteta. Neki se imigranti više identificiraju s društvenim sustavom zemlje njihova podrijetla, dok neki to čine s novim društvom, iako većina njih istovremeno zadržava višestruke identitete. Zadržavanjem i manipuliranjem s brojnim identitetima (npr. nacionalnim, etničkim, rasnim), ovisno o situaciji i potrebama, imigranti se prilagođavaju ili odupiru ideologiji države i svojoj podređenosti unutar globalnog kapitalističkog sustava (Schiller, Basch, Blanc-Szanton, 1999).

Istraživanja su pokazala (Pries, 1996 i Faist, 1999; prema Božić 2004) da se uspostavljanjem i intenziviranjem transnacionalnih veza i odnosa migranti (pojedinci, migrantske obitelji i zajednice) “sve manje integriraju i asimiliraju u društva zemlje imigracije te premještaju socijalne veze u transnacionalni socijalni prostor”. Odvijanje takvih procesa privuklo je pažnju emigrantskih zemalja koje žele iskoristiti intenziviranje transnacionalnih tokova. Žele preko ambasada, konzulata i misija privući što veću pažnju i lojalnost svojih bivših državljana koji bi pomogli razvoj svoje domovine, recimo investiranjem novca, promocijom, traženjem inozemnih veza (Faist, 2004).

Sve intenzivnije razvijanje transmigrantskih aktivnosti te višestruki identiteti imigranata sve više dovode u pitanje definiciju države kao homogene jedinice. Političkim angažiranjem u zemljama imigracije imigranti postaju sve uspješniji u zadržavanju i dobivanju sve većih prava, kao na primjer u zdravstvu, socijalnoj pomoći, vlasničkim ili glasačkim pravima. Na taj se način ipak čvršće vežu za imigracijsku zemlju pa ih država sve manje percipira kao državnu prijetnju. Sve veća prava imigranata također nam govore o porastu tolerancije u zapadnim imigracijskim zemljama prema građanima s dvojnim državljanstvom (Faist, 2004).

Za razliku od tradicionalnog, transnacionalni pristup migracijama u jednakom omjeru analizira obje zemlje koje su akteri migracije te njihove odnose i kontakte, a posebice interakcije, društvene aktivnosti te institucije koje proizlaze iz prekogranične komunikacije (Gustafon, 2004). Transnacionalni pristup gleda na migracije kao na kontinuirani proces pa stoga veliku pozornost pridaje transnacionalnoj mobilnosti migranta kao posebnog aktera, njegovom mjestu u migracijskom procesu, ali i u procesu naseljavanja.

Razdoblja iseljavanja Hrvata u Sjedinjene Američke Države

Hrvati u Sjedinjenim Američkim Državama predstavljaju najveću skupinu hrvatskih iseljenika izvan matične domovine. Iseljavanje Hrvata u Sjedinjene Američke Države bilježi se već sredinom 16. stoljeća. Smatra se da su prvi hrvatski iseljenici bili s jadranskog područja: iz Istre, obalnih dijelova Dalmacije i Dubrovnika. Iseljavanje u tom ranom razdoblju nije poprimilo masovne razmjere, uglavnom je bilo obilježeno stalnim odlascima pojedinaca zbog velikih političkih promjena na tadašnjim hrvatskim prostorima. Prve hrvatske naseobine formirane su između 1857. i 1874. godine u San Franciscu i New Orleansu.

Kronološkim redom izdvajamo slijedeća razdoblja iseljavanja Hrvata u Sjedinjene Američke Države:

- a) od 1880-ih do Prvoga svjetskog rata,
- b) razdoblje Prvoga svjetskog rata,
- c) razdoblje između dva svjetska rata,
- d) razdoblje Drugoga svjetskog rata i poslijeratno razdoblje,
- e) razdoblje između 1950. i 1970. godine,
- f) razdoblje između 1970. i 1990. godine,
- g) od 1990. godine do današnjih dana.

Razdoblje najmasovnijeg odlaska Hrvata u Sjedinjene Američke Države trajalo je između 1890. godine i Prvoga svjetskog rata (Čizmić, 1998). U tom razdoblju, kad su se hrvatske zemlje (Hrvatska, Slavonija i Dalmacija) nalazile u sastavu Austro-Ugarske Monarhije, najviše je migriralo seosko stanovništvo. Uglavnom su se iseljivali mladi neoženjeni muškarci s namjerom privremenog odlaska. Iseljavanje su prouzrokovali

ekonomski i politički razlozi². Relevantna literatura (Čizmić, 1998; Bukovčan, 2006; Dubrović, 2008) svjedoči kako su mnogi Hrvati iz kontinentalne Hrvatske kao razloge iseljavanja izdvojili slijedeće političke razloge: nedostatak slobode, teror žandara, brojne i previsoke poreze, česte novčane kazne koje im je nametala strana vlast te zatvorske kazne za najmanje prijestupe³ i slično.

Pred Prvi svjetski rat upravo iz tih razloga je oko 30.000 Hrvata iselilo iz hrvatskih zemalja unutar Monarhije. Tijekom razdoblja između dva svjetska rata zabilježeno je slabije iseljavanje u Sjedinjene Američke Države zbog novih zakona i smatra se kako se otprilike 30% svih predratnih iseljenika vratilo u domovinu. Procjenjuje se da je u razdoblju između dva svjetska rata 34.000 Hrvata iselilo u Ameriku (Antić, 2002; Čizmić, 1998; Prpić, 1997)⁴. Uzroci i razlozi iseljavanja između dva svjetska rata bili su istovremeno političke (politička diktatura kralja Aleksandra) i ekonomske prirode (velika gospodarska kriza). U razdoblju do Drugoga svjetskog rata, Hrvate se moglo naći širom Sjedinjenih Američkih Država, sve od New Yorka do Californije, od New Orleansa do Minneapolisa – St. Paula.

Završetkom Drugoga svjetskog rata, počeo je novi egzodus koji je trajao dugi niz godina. Podaci (Čizmić, Šakić, Sopta, 2005; Prpić, 1997) govore o iseljavanju oko 45.000 Hrvata nakon Drugoga svjetskog rata do 1970-ih godina.

Većinom su to bile političke izbjeglice, uključujući i djecu čiji su roditelji pogubljeni od strane nove vlasti, te obitelji i pojedinci koji su bježali od komunizma. Većina Hrvata tog iseljeničkog vala smjestila se u već postojećim hrvatskim kolonijama kod rođaka ili prijatelja. Tijekom pedesetih pa sve do sedamdesetih godina prošloga stoljeća s hrvatskih prostora iseljava velik broj visokoobrazovanih stručnjaka (znanstvenici, liječnici i dr.).

² Emily Balch nakon posjeta Hrvatskoj 1905. godine govori kako joj je rečeno da iseljenici iz Hrvatske i Slavonije za koje se smatralo da nisu imali gospodarskih razloga za iseljavanje i odlazak od svojih kuća, kad ih se upita za razlog iseljavanja, govore kako odlaze "tražiti ima li još pravice na svijetu".

³ Zatvorske kazne bile su osobito česte tijekom izbornih razdoblja kada je vlada pokušavala suzbiti rad oporbenih stranaka. Najproganjanija stranka bila je Hrvatska stranka prava i nekolicina doseljenika koji su doselili nakon 1880. godine bili su članovi te stranke (Prpić, 1997).

⁴ U studenom 1911. godine Hrvatski je sabor uveo dodatne mjere glade iseljavanja budući da je potpuna kontrola postala nemoguća. Vlada je objavila tzv. Uredbu br. 166 s naslovom "Zakon o iseljavanju". Zakon zabranjuje iseljavanje svih osoba koje nisu odslužile vojsku bez posebne dozvole vojne vlasti, svih osoba koje su u vrijeme iseljavanja bile osumnjičene za protuzakonite radnje, svih maloljetnika bez dozvole roditelja ili zakonskih staratelja, svih roditelja koji su odlazili ne osiguravši novčanu potporu djeci mlađoj od petnaest godina. Uvedene su i određene odredbe koje su se odnosile na strogi nadzor parobrodarskih agencija; sve je agencije morao potvrditi ban Hrvatske te su morale položiti jamčevinu od 50.000 kruna, a bilo je i zabranjeno zapošljavati radnike javno, putem tiska ili pošte, ili ih na bilo koji način ohrabrivati na iseljavanje u Ameriku. Zakonom je bila organizirana i posebna Iseljenička zaklada koja se financirala porezom što ga je svaki iseljenik trebao platiti prije nego što bi napustio zemlju. Može se zaključiti da je svrha svih novih uredbi bila ista: onemogućiti daljnje iseljavanje Hrvatskog stanovništva! Nakon Prvog svjetskog rata iseljavanje nije prestalo, no dogodile su se bitne promjene. Nakon rata Sjedinjene Američke Države uvode strogu kontrolu useljavanja i određuju kvote za pojedine nacionalne skupine, pa je tako prema Zakonu iz 1924. godine s područja bivše Jugoslavije mogla na tlo Sjedinjenih Američkih Država useliti ukupno 671 osoba godišnje (Prpić, 1997).

Kao uzroci i razlozi iseljavanja mnogo se češće spominju politički, a tek djelomično ekonomski razlozi. Hrvati koji emigriraju tijekom 1960-ih godina naselili su se uglavnom u većim američkim gradovima poput Chicaga, New Yorka, Los Angelesa. U odnosu na starije generacije hrvatskih iseljenika, novi hrvatski migranti bili su obrazovaniji, liberalniji i pod utjecajem antikomunističke politike koja je tada bila zastupljena u Zapadnoj Europi i Sjedinjenim Američkim Državama, pa su u skladu s navedenim imali pomalo negativan stav spram vlasti u tadašnjoj Jugoslaviji.

U ovom razdoblju osnivaju se i Hrvatske katoličke misije i župe, a pridošli migranti postali su nositelji i promicatelji hrvatske kulture u Sjedinjenim Američkim Državama.

Tijekom 1969. i 1970. iseljavanje iz Hrvatske u Sjedinjene Američke Države nastavlja se bez obzira na protivljenje tadašnje državne vlasti. Ovo je ujedno i razdoblje gospodarskog procvata u Sjedinjenim Američkim Državama. U razdoblju od 1970-ih do 1990-ih godina Hrvati u Sjedinjenim Američkim Državama prolaze kroz dva izuzetno značajna i teška razdoblja:

1. od kraja Hrvatskog proljeća do smrti Josipa Broza, 1980. godine,
2. vrijeme raspada Jugoslavije od 1980. do Domovinskog rata u Republici Hrvatskoj i BiH.

Nakon državnog udara protiv hrvatskog pokreta u SR Hrvatskoj pristigao je novi val hrvatskih iseljenika i hrvatska politička emigracija u Sjedinjenim Američkim Državama pojačala je svoju antidržavnu djelatnost (protiv jugoslavenske državne vlasti). Početkom Domovinskog rata u Hrvatskoj 1991. godine počinje, a kasnije se i tijekom rata u Bosni i Hercegovini nastavlja iseljavanje i to ne samo Hrvata iz Hrvatske, već i Hrvata iz Vojvodine i Crne Gore. U to vrijeme velik broj Hrvata je zbog ratnih okolnosti prisilno napustio domovinu.

Istraživači (Čizmić, 1998; Bukovčan, 2006) kao i Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija procjenjuju da danas na američkom tlu ima između 1.500.000 i 2.000.000 Hrvata i hrvatskih potomaka, no može se očekivati da će se u budućnosti broj Hrvata u Sjedinjenim Američkim Državama smanjiti, budući da su novija emigracijska kretanja iz Republike Hrvatske trenutno više usmjerena prema zemljama Europske Unije. U novije vrijeme vrlo malen broj Hrvata emigrira u Sjedinjene Američke Države. Uglavnom migriraju oni koji ondje imaju rodbinu ili prijatelje. Danas se veći broj Hrvata nalazi u gradovima Chicagu, Clevelandu, New Yorku i Los Angelesu, te u dolini Ohia, a nešto manji broj u St. Louisu, Pittsburghu, San Franciscu, Sacramento, Detroitu, području Kansas Cityja, Milwaukeeu i Harrisburgu.

Hrvati u New Yorku

U počecima iseljavanja prema Sjedinjenim Američkim Državama, New York je služio prvenstveno kao luka iz koje se, nakon što su iseljenici prošli zdravstvene i pravne kontrole, migriralo prema ostalim dijelovima Sjedinjenih Američkih Država. Tek kasnije, sredinom 20. i početkom 21. stoljeća, New York postaje vrlo značajan grad za

Hrvate i hrvatsku migrantsku zajednicu zbog posla. Danas značajniji broj hrvatskih iseljenika i njihovih potomaka živi zbog pristupačnijeg smještaja i prihvatljivijih cijena u vanjskim okruzima New Yorka, posebno u sjeverozapadnom i sjeveroistočnom dijelu, u okrugu Queens i sličnim susjednim dijelovima grada kao što su Whitestone, Astoria, Bayside i Douglaston.

New York se nalazi na istočnoj obali Sjedinjenih Američkih Država, na ušću rijeka Hudson i East River, prosječno šest metara iznad razine mora. Na suprotnoj, zapadnoj obali rijeke Hudson nalazi se Jersey City, u susjednoj državi New Jerseyu. Gradsko je područje podijeljeno na pet četvrti (*boroughs*): Bronx, Brooklyn, Manhattan, Queens i Staten Island, koje su istovremeno i okruzi države New York. New York je tijekom 19. i početkom 20. stoljeća⁵ bio startna pozicija za rudarske i industrijske krajeve poput Pittsburgha, Clevelanda, Chichaga itd., za većinu iseljenika pa tako i za Hrvate, no tijekom 20. i 21. stoljeća postao je i omiljenom gradskom destinacijom prema kojoj se migriralo i gdje se trajno ostajalo zbog posla. Smatra se kako danas na području New Yorka živi otprilike 150.000 Hrvata i njihovih potomaka.

U Astoriji koja je dio Queensa živi najviše hrvatskih iseljenika i njihovih potomaka. O tome svjedoče i brojni kafići poput *Valentina*, *Skorpia*, *Lune*, *Albone*, ili restorani na Broadway streetu poput *Punta dura*, *Rudara* i *Istre*. Hrvati se ondje uglavnom bave poslovima vezanim za ugostiteljstvo i uslužne djelatnosti.

“Push” i “pull” faktori ili odluka o iseljavanju

U većini teorija o migracijama općenito se javljaju brojne skupine činilaca koje su uzrokom migracija, a uglavnom se mogu svesti na dvije glavne skupine. To su privlačni (“pull”) i potisni (“push”) čimbenici. Između prostora u kojem prevladavaju jedni i drugi čimbenici dolazi do migracije stanovništva. Potisni (“push”) čimbenici su gospodarsko-društvene tj. socio-ekonomske naravi⁶ (velika gospodarska kriza, nemogućnost prehranjivanja obitelji, krize vinogradarstva, kriza brodarstva, viškovi radne snage u poljoprivredi, nemogućnosti grada i okolice da zaposli višak poljoprivrednog stanovništva, opća nerazvijenost, mala ponuda radnih mjesta u mjestu prebivališta, nezadovoljavajući lokalno-socijalni uvjeti, itd.), ali i političke naravi (neprihvatljiva politička situacija u matičnoj domovini; djelovanje KPJ i komunistička vladavina u bivšoj državi, jugoslagenstvo, relativno česta ratna zbivanja; dva svjetska rata, politička kriza kasnog komunizma i Domovinski rat).

Za razdoblje od 1991. do 2000. godine Pokos (2001) izdvaja slijedeće razloge iseljavanja (“push faktore”) iz Hrvatske:

⁵ U trenutku ulaska parobrodom u njujoršku luku pogled na nebodere Manhattana kod iseljenika je svaki put izazivao pravo oduševljenje. Unatoč brojnim lukama i mogućnostima ulaska u SAD, posljednja stanica za većinu iseljenika bio je Ellis Island, otočić nadomak New Yorka i Kipa slobode na kojem su iseljenici morali proći opsežne preglede kako bi stupili na američko tlo (Dubrović, 2008).

⁶ Vidjeti više u: Josipović, 2006.

- a) *ekonomski razlozi* (iseljavanja potaknuta gubitkom zaposlenja u RH, kriza kasnog kapitalizma, nalaženje prvog ili povoljnijeg posla u inozemstvu i sl.);
- b) *politički razlozi* (motivirani neprihvatanjem novoosnovane hrvatske države i sl.);
- c) *psihološki razlozi* (presudni kod iseljavanja osoba kod kojih je prevladao strah za osobnu ili obiteljsku sigurnost zbog ratne opasnosti (a da nisu dobile status izbjeglica) – u ovu se skupinu najvećim dijelom ubrajaju stanovnici naselja koja su se nalazila u neposrednoj blizini bojišnice, iako je zbog velikosrpske agresije (tijekom 1991.-1992.) iseljavalo i stanovništvo s relativno sigurnijih područja. U pojedinim slučajevima na iseljavanje su podjednako djelovala po dva ili čak sva tri razloga.

Na pitanje tko su hrvatski iseljenici (bilanca 20. stoljeća) odgovor su pokušali dati trojica istraživača s Ekonomskog instituta u Zagrebu. Posredno i iskustveno Gelo, Akrap i Čipin (2005) tvrde da su hrvatski iseljenici kao i većina migranata u svijetu:

1. prosječno mlađi od populacije iz koje su potekli (mnoga istraživanja su pokazala da je brojem dominantna skupina u dobi od 20 do 40 godina);
2. prosječno obrazovaniji od populacije iz koje su potekli (kako je većina naše emigracije radna emigracija, logično je zamisliti da su bili obrazovaniji jer su zemlje razvijene ekonomije trebale kvalificiranu i obrazovanu radnu snagu, a oni su otišli onamo da bi radili i bolje živjeli nego u domovini);
3. radno su i prokreativno vitalniji od populacije iz koje su potekli.

Studija jednog slučaja: analiza životne priče migrantice hrvatskog podrijetla u New Yorku

Putem metode usmene povijesti ili tzv. *oral history* metode (poznate i kao metoda životne priče) kroz životnu priču migrantice prikazujemo “pull” i “push” faktore iseljavanja, donosimo detaljan prikaz procesa migriranja od planiranja odlaska do konačnog odredišta, opisujemo emocije prisutne prije, tijekom i nakon konačnog iseljavanja.

Sugovornica je subjekt istraživanja te je određivala dinamiku, teme i trajanje razgovora. Intervju nije bio unaprijed vremenski ograničen; održavao se u više navrata u rasponu trajanja od pedeset minuta do tri sata. To se prvenstveno odnosi na snimljeni materijal, a druženje sa sugovornicom nastavljalo se i poslije intervjua, tijekom svih dana provedenih u New Yorku. Napominje se da je rad nastao na osnovi samo jedne životne priče, prepričavanja i analize važnijih događaja i pojava koji su obilježili njezino transnacionalno iskustvo. Namjera je bila pokazati u kojoj mjeri je migrantica sudjelovala u procesu prekooceanske migracije, na koji je način oblikovala svoj put te s kojim se problemima sretala i koji su događaji bili osobito važni i koji na kraju obilježavaju njezin život.

Izabrana migrantica rođena je prije 36 godina u Međimurju u Republici Hrvatskoj, gdje je završila srednju ekonomsku školu, nakon koje zbog nedostatka novca i već postojećih studenata u obitelji započinje povremeno raditi jer nije bilo mogućnosti da započne

studij u Zagrebu. Već u srednjoj školi upoznala je budućeg supruga, koji je kao stipendist Gimnazije Čakovec 1991./92. godine upisao, a potom i završio četvrti razred srednje škole u Sjedinjenim Američkim Državama. Njegov boravak u Sjedinjenim Američkim Državama trebao je biti privremen, u trajanju od godinu dana, kako je bilo propisano u uvjetima stipendije. Kako je to bilo vrijeme Domovinskog rata u Republici Hrvatskoj, njegova odluka o privremenom boravku promijenila se u odluku o daljnjem ostanku u Sjedinjenim Američkim Državama. Nakon četvrtog razreda srednje škole odlučio se upisati na fakultet koji je i završio u Sjedinjenim Američkim Državama. Za vrijeme studiranja, tijekom godišnjih praznika koristio je svaku mogućnost za odlazak u Hrvatsku, u svoj rodni kraj zbog obitelji, te je čitavo vrijeme održavao vezu “na daljinu” s našom sugovornicom sve do njezinog dolaska 2001. godine u Sjedinjene Američke Države.

Odluka o migriranju u Sjedinjene Američke Države

Sugovornica je s budućim suprugom u razdoblju njegova studiranja održavala vezu na daljinu. Fizičku udaljenost i razdvojenost kompenzirali su svakodnevnom komunikacijom: putem SMS poruka, pozivima, komunikacijom putem Skypea i e-mailom.

Isto tako koristili su svaku mogućnost obostranih posjeta, bilo u Republici Hrvatskoj ili u Sjedinjenim Američkim Državama, kako bi zajedno provodili vrijeme.

Tijekom deset godina njihova emocionalna veza održavana je translokarno na dva različita geografska prostora. Odluka o migriranju nije donesena samo iz emocionalnih razloga, već i iz ekonomskih razloga i želje za daljnjim obrazovanjem.

Zbog Domovinskog rata, obostranih financijskih troškova (avio karata, komunikacijskih troškova i dr.), privremenih poslova (njegovog “part time job” i njezinih kraćih i slabo plaćenih poslova) kao i njezine želje za obrazovanjem koju nije mogla ostvariti u Republici Hrvatskoj (gubitak radnog mjesta obaju roditelja i već postojeći studenti u obitelji), sugovornica je u dogovoru s budućim suprugom, koji je već imao unajmljen stan na Manhattanu, u travnju 2001. godine migrirala u Sjedinjene Američke Države.

Sugovornica je usporedno duži niz godina (točnije, do 2007. godine) živjela na relaciji Republika Hrvatska – Sjedinjene Američke Države zbog neposjedovanja potrebne dokumentacije o prebivalištu i “zelene karte”. Njezin je boravak u Sjedinjenim Američkim Državama bio ograničen i uvjetovan produžavanjem radne vize svaka tri mjeseca.

Borba za egzistenciju: zapošljavanja i iskustva na poslu

U lipnju 2001. godine sugovornica je počela raditi kao hostesa u restoranu *L'Express* na Manhattanu, a zaradu je štedjela za školarinu na fakultetu. Kroz čitavo razdoblje nakon dolaska u New York sugovornica je intenzivno učila i usavršavala engleski jezik kako bi se mogla upisati na fakultet i nastaviti s obrazovanjem. Kaže kako joj tada ništa nije bilo teško raditi: “... Paralelno sam neko vrijeme prala štenge u zgradi gdje smo živjeli i radila u restoranu...”, jer je imala zadani cilj, upisati se na fakultet!

U restoranu *L'Express* u New Yorku radom je napredovala od hostese do menadžerice. U Sjedinjenim Američkim Državama sugovornica je radnim vještinama mogla napredovati u kratkom roku na višu radnu poziciju, dok takvo iskustvo bez obzira na sposobnosti i rad nije mogla ostvariti u Hrvatskoj.

Tijekom 2000-ih godina *L'Express* je slovio kao osobito popularan restoran i u to vrijeme bio je vrlo "busy restoran". Za mnoge "celebrities" restoran je bio omiljeno mjesto, pa je i naša sugovornica imala priliku mnoge od njih vidjeti, a neke čak i upoznati, kao što su Michael Jordan, Uma Thurman, Ethan Hawke, Vanessa Williams, Julia Roberts, William Baldwin. Radeći u restoranu sugovornica je upoznala mnoge drage ljude s kojima je i danas u prijateljskim odnosima, npr. veže je jako prijateljstvo sa Švedankom Ann koja je u to vrijeme bila voditeljica restorana, također izdvaja i Anu Iris, Njemicu hrvatskog podrijetla.

Godine 2007. zapošljava se u maloj privatnoj tvrtki na Manhattanu. Iako je posao promijenila vrlo brzo, budući da nije mogla naći zajednički jezik s voditeljicom narcomankom, osjećala je i iskorištavanje te neku vrstu netrpeljivosti zbog toga što nije Amerikanka, a što za New York nije uobičajeno; na posao je odlazila s "grčem u želucu" zbog narušenih međuljudskih odnosa, svakodnevnih prepiranja oko beznačajnih stvari, spletki i svađa. Ističe kako posao sam po sebi nije bio težak, a nije bio niti previše zanimljiv (radila se administracija za američke studente koji su htjeli upisati Medicinski fakultet u Poljskoj), ali nakon hospitalizacije i popriličnog gubitka kilograma odlučila se za promjenu posla.

Krajem 2007. godine pokucala je na vrata Hrvatske turističke zajednice koja ima ured u zgradi Empire State Buildinga, gdje se tražila nova osoba za promidžbu Republike Hrvatske u New Yorku. Sugovornica, vrlo uzbuđena i oduševljena, počinje raditi za Hrvatsku turističku zajednicu, što se ubrzo pokazalo lošim odabirom budući da ni ovdje zatečeni međuljudski odnosi nisu bili najbolji! Ističe kako je posebno razočarana što na poslu vlada i neprofesionalizam, ljubomora, primjećuje se "balkanski mentalitet" na svakom koraku, ne podržava se profesionalnost, a iskorištava se dobronamjernost i trud za krive svrhe: "...Moja *boss* je ljubomorna na mene jer sve stićem napraviti na rok... Umjesto da je sretna zločesto kaže: 'Pa kad si to stigla napraviti, jedeš li ti kaj, spavaš li, daj se pogledaj kako si mršava...'. Ona je žena u godinama i ima dvadesetak kila više nego ja, mogu joj kćer biti, pa mi nije jasno da nema majčinskog instinkta i da se s mnom uspoređuje po svemu... Vrlo je neprofesionalna u radu... Bezbroj sam je puta izvukla iz težih situacija i umjesto da je sretna i zahvalna stalno više, psuje, priča sama sa sobom bez ikakvog razloga... Kažu liftboyi da je stalno nekaj smeta u liftu i svugdje po neboderu pa im to govori, a oni se pak ismijavaju s nje... Mislim da je slaba s živcima zbog privatnih stvari, a onda pak mi spaštamo na poslu, to nije u redu...".

Za razliku od poslova koje je radila u Republici Hrvatskoj (blagajnica u trgovini mješovitom robom i povremeno čuvanje djece mlade dobi u večernjim terminima), a koji su bili privremeni i manje plaćeni te uz nemogućnost većeg izbora bez obzira na struku i iskustvo, kako je iz svega prethodno spomenutog vidljivo, u Sjedinjenim Američkim

Državama imala je veće mogućnosti izbora posla te je istovremeno mogla i usporedno raditi na više poslova, što je omogućavalo i veću zaradu.

Sugovornica je istaknula kako bračno stanje nema utjecaja prilikom traženja i dobivanja posla u Sjedinjenim Američkim Državama, ali kako ulazak u brak omogućava dobivanje "zelene karte" i slijedom toga i državljanstva, što je važno za zakonsko reguliranje boravka i statusa stranca.

Pravilo je, kaže sugovornica, da se stranci moraju mnogo više truditi da uspiju u Sjedinjenim Američkim Državama u usporedbi s Amerikancima, ali imaju znatno veće šanse za uspjeh nego u svojim vlastitim zemljama. Trenutno se pojavila situacija (zbog globalne ekonomske krize) da se u najvećem broju zapošljavaju ljudi koji imaju poznanstva i tzv. "networking" koji je i prije ekonomske krize bio vrlo važan. Zanimljivo je da se prilikom traženja posla ne ide izravno glavnom poslodavcu na razgovor, već u tzv. "recruiting agencies", a sam poslodavac i ne zna kako izgleda osoba koja traži posao. Poslodavac prima izabranu osobu samo na finalni intervju neposredno prije potpisivanja ugovora. Postoji i "kôd odijevanja (*dress cod*)" za odlazak na intervju, pri čemu se moraju proći i različiti ispiti i testovi, kako bi poslodavac lakše napravio odabir osoba. Sugovornica napominje da i prilikom zapošljavanja ima izuzetaka te izdvaja jedan primjer: napominje kako su njene dvije prijateljice prije nekoliko tjedana dobile posao preko poznanstva, što navodi na zaključak kako postoje i neregularni slučajevi zapošljavanja.

Reemigracija: New York-Philadelphija-Chiigo-New York

Nakon svega pet mjeseci prilagodbe i boravka u New Yorku, događa se 11. rujna 2001. godine kada sugovornica živi u Battery Parku, vrlo blizu WTC-a. Događaj joj se usjekao u pamćenje jer je toga dana bila sama kod kuće, a suprug je bio na poslu u Wall Streetu. Nije znala što se događa, niti je u tom trenutku bila svjesna opasnosti, kao niti bilo tko drugi; fotografirala je prizor s prozora, mislila čak da se snima novi film, sve dok se nije srušio prvo jedan "tower", pa uskoro i drugi.

Emocije sugovornice vezane uz taj dan i slijedeće razdoblje isprepliću se od straha, panike, tjeskobe, bijesa, nemoći i slično: "...Stisnula sam se u kupaonicu pored lavaboa od straha jer sam mislila da je tamo najsigurnije, ali nisam znala od koga se skrivam, nakon toga mi je bilo hladno pa sam se zgrijala ispod tuša i tu sam bila skoro jedan sat, tad sam zvala supruga svakih par minuta ne bi li ga dobila, ali nisam ga uopće dobila pa sam plakala i tresla se od straha sve dok on nije došao doma... Prvi puta u životu osjetila sam se nemoćno, toliko želiš nešto napraviti a ne možeš, komunikacije su bile u prekidi i onda sam samo mislila kako su moji u Čakovcu već sigurno vidjeli vijesti i da me pokušavaju dobiti a ne uspijevaju... Bilo mi je užasno zbog toga i samo sam mislila kako im se što prije javiti da ne brinu, a poznavajući moju mamu sigurno je već bila van sebe..."

Nakon rušenja WTC-a sugovornica privremeno živi tri tjedna kod prijatelja na UES (Upper East Side) na Manhattanu, a budući suprug odlazi raditi u Philadelphiju; ured

je s Wall Streeta privremeno prebačen na novu lokaciju. Fizičko odvajanje od budućeg supruga sugovornici psihički teško pada: "...Bila sam bezvoljna, depresivna, tužna jer napokon smo odlučili živjeti zajedno a sad se opet odvajamo zbog posla i tko zna do kada bude sve to trajalo... Bila sam i jako živčana i plačljiva iako sam se auto-sugestijom pokušavala smiriti kao i redovitim vježbanjem u teretani ne bi li izbacila iz sebe negativnu energiju... No bilo mi je utoliko lakše što sam bila u kući s prijateljima koji su me jako mazili u smislu da ne moram ništa raditi kod njih u kući, niti kuhati i slično...".

U rujnu 2001. godine, zbog velike želje za obrazovanjem, upisala se na fakultet BMCC (Borough of Manhattan Community College, New York). Istovremeno je i dalje radila u restoranu i pohađala predavanja sve do prosinca 2002. godine, kada se zbog suprugova posla seli u Chicago gdje živi do 2004. godine u *downtownu*. Tog se životnog perioda prisjeća kao vrlo teškog razdoblja, istovremeno joj je bilo vrlo teško uskladiti posao, obaveze na fakultetu i privatni život. "...Chicago mi nije nikako sjel, lijep je to grad, ali je drugačiji život nego li u New Yorku i drugačije se ljudi ponašaju... Mmeni je Amerika New York, koji je jako prijateljski grad, imaš osjećaj da su u New Yorku ljudi pristupačniji, bolji u duši, dok u Chicagu nisam imala takav osjećaj, u Chicagu sam se osjećala ko stranac, a u New Yorku kao da sam tu rođena, odnosno kao da sam tu oduvijek...".

U Chicagu sugovornica nije imala mnogo prijatelja i opisuje to vrijeme kao razdoblje manjeg intenziteta društvenog života. Chicago sam po sebi i nije toliko "otvoren grad" kao New York, a osim toga na tamošnjem fakultetu, na koji se prebacila s fakulteta u New Yorku, bili su svi podosta mlađi pa se nije mogla uklopiti u njihovo društvo; privatno se družila s ljudima sa suprugovog posla i njihovim suprugama, te s gospođom Lovorkom, ženom koja je bila v.d. konzula u Chicagu u Hrvatskom konzulatu u tom vremenskom razdoblju. Upoznala ju je slučajno u trgovini. Vrlo brzo su se sprijateljile. Živjele su i blizu jedna drugoj. Gospođa Lovorka bila je samohrana majka, pa joj je naša sugovornica čuvala sina dok je ona bila odsutna zbog poslovnih obveza. Subotama su obično odlazile u zajednički veliki *shopping* –po namirnice. Spomenuta družnja izdvaja kao svijetlu točku u svom životu u Chicagu.

Sa susjedima u Chicagu i New Yorku nikada nije bila u kontaktu, čak nije ni znala tko su joj susjedi. Tek povremeno ih je susretala, jer je bila previše zauzeta svakodnevnim obvezama. Odlazila je rano ujutro i vraćala se kući kasno navečer.

U tom razdoblju suprugova sestra iz Čakovca došla je živjeti sa sugovornicom i njezinim suprugom, zbog fakulteta koji je upisala u New Yorku. Takozvane lančane migracije, što je vidljivo i iz ovog primjera, još uvijek su karakteristične za hrvatske migrante koji imaju tendenciju posredovanja i dovođenja članova uže ili šire obitelji kao i prijatelja. Zbog šogoričinog neodgovornog i neprimjerenog ponašanja u kućanstvu narušavaju se bračni odnosi: "...Stalno je markirala s predavanja na fakultetu što tamo nije običaj, moraš biti prisutan na svim predavanjima, jer tamo ne dozvoljavaju kampanjstvo u učenju, stizala su pisma s fakulteta s opomenama za nju, kad sam joj ja to rekla urlala je na mene da to nije istina, a suprug je sve to njezino školovanje skupo

plaćao i govorio mi da se bude ona sredila i neka je ja i dalje kontroliram, ali nije dugo htio prihvatiti istinu... Isto tak, ja sam je tražila i čekala noćima da dođe kući kad je on bio na poslovnim večerama, a ona se družila s narkomanima i često je dolazila pijana kući, jednom sam je našla u bolnici u teškom stanju, tako da smo se i mi počeli svadati zbog nje, a poslije je jedno vuklo drugo...". Neprilagođenost u novoj sredini, emocionalna i socijalna kriza uvjetovana preseljenjem i novim načinom života kod mlade migrantice se odrazila u permanentnom bježanju od obaveza, odgovornosti, discipliniranosti i manifestirala se u njenom marginalnom ponašanju. Najvećim dijelom takvoj vrsti ponašanja skloni su mlađi migranti koji još uvijek "traže sebe", odnosno koji su u potrazi za vlastitim identitetom.

Suprugova sestra vratila se u Hrvatsku nakon godinu dana neuspješnog studiranja. Početkom 2007. godine uslijedila je rastava braka.

Sugovornica ističe: "...Gledajući sada unatrag zaključujem kako je jedina dobra strana moga braka bila zelena karta, iako sam se udala iz ljubavi, a rastala se s dodijeljenom zelenom kartom..."!

Nakon rastave braka ostaje sa suprugom u ne previše bliskom kontaktu.

Nastavila je studij u New Yorku – krenula je na Baruch College New York, na kojem bi trebala diplomirati u kolovozu 2010. godine *Management*, smjer (major) *Operational Management*, psihologija.

Novi početak u New Yorku

U prosincu 2006. godine uspjela je dobiti "zelenu kartu". Rastavom od supruga u siječnju 2007. godine započela je "novi život" u Sjedinjenim Američkim Državama. Nakon rastave sugovornica se posvetila samo poslu kako bi prevladala emocionalnu krizu i potom se usmjerila i posvetila intenzivnije društvenom životu. "...Izlazila sam obavezno petkom, subotom i nedjeljom s prijateljima na cugu, večere, barove, mjuzikle koje obožavam, kino, jer mi se za razliku od Čakovca koji je mali grad gdje sam prije živjela nije sve to nudilo, bila sam željna izlazaka, novog društva, novih prijatelja, ma svega... Izlazila sam i u tjednu kada je bilo nešto zanimljivo, pa na Tribeca film festival, to je fakat odlično... New York ne spava, to je grad koji živi 24 sata, ako si gladan u dva, tri, pet ujutro možeš jesti gdje poželiš i što poželiš... Možeš i u kino u dva, tri ujutro... Što se tiče sigurnosti i straha u noćnim satima nemaš *beda*... New York PD ti je na svakom uglu, kamere sve prate, nema straha kako je to nekad bilo... Naši ljudi previše gledaju krimi serije i američke filmove pa misle da je tako u New Yorku... Možeš i u *shopping* kada poželiš u noćnim satima... U početku mi je bilo čudno što mi za stol u kafiću kada bih bila sama sjeda netko nepoznati, naravno uz prethodno pitanje, pa bismo razgovarali o svemu, a onda sam shvatila da je to normalno pa sada to radim i ja ako nema mjesta i nikada me nitko nije odbio... Tako sam upoznala i Cathy s kojom danas često izlazim i postale smo jako dobre..."

New York izdvaja kao grad u kojem vodi vrlo intenzivan društveni život. New York je "...jako jako jako prijateljski grad, sloboda na svakom koraku...". Čitavo okruženje se odražava i na promjenu mnogih prijašnjih stavova i ponašanje sugovornice; napominje kako ne obraća više pažnju na tuđe živote i njihove probleme, izdvaja slobodu govora i odijevanja, odijeva se u skladu s onim što joj najviše odgovara i u čemu se najbolje osjeća.

Za društveni život vrlo je važan prisutan osjećaj sigurnosti u svakom pogledu na Manhattanu; sugovornica se kreće u dijelovima grada gdje nema kriminala, dok u Bronx i Harlem ne zalazi.

Sugovornica ističe i važnost lokalnog/regionalnog identiteta kojemu preseljenjem u drugi geografski i društveni prostor pridaje posebnu važnost i koji joj pruža emocionalnu sigurnost. Nakon rastave družila se s nekolicinom Čakovčana koji su uvijek bili "tu" kad ih je trebala iz bilo kojeg razloga! Izdvaja i nekolicinu uglavnom obrazovanih ljudi iz različitih dijelova Hrvatske, Srbije, Bosne i Hercegovine te napominje kako među njima nema razlika vezanih uz nacionalnu pripadnost, kako su povezani oko različitih tema i da se svi u jednom slažu: "...Otišli su "iz tzv. balkanskog primitivizma" sa željom da uspiju svojim radom i znanjem...!" Ovaj primjer nam pokazuje da osim lokalnog/regionalnog i nacionalnog identiteta važnu ulogu ima i širi transnacionalni identitet karakterističan za narode koji su živjeli zajedno na prostoru nekadašnje Jugoslavije. Kulturni transnacionalizam karakterističan je za migrante s prostora ex-Jugoslavije koji na drugom geografskom prostoru razvijaju novi transnacionalni identitet sastavljen od različitih subkultura. "...Kad slavimo nečiji rođendan idemo u „naše restorane“ na burek, baklave, sarmu, čevape... Zapjevamo koju dalmatinsku, obično Olivera, Zlokičku, ali i Halida...".

Sugovornica razvija i kozmopolitski identitet. Druži se s ljudima iz cijelog svijeta, ponajviše izdvaja Amerikance, Talijane, Irce, žene iz Gvatemale, te naglašava da je, u usporedbi sa životom u Chicagu, u New Yorku odlično društvo kao i društveni život. "...Najdraža mi je Francesca iz Italije, zbog temperameta, glasnoće. Ona je velika gurmanica i radi odličan *cappucino* koji me svaki put asocira na Dubrovnik... Tamo sam bila s roditeljima... i na Stradunu kod "Cele" pili smo takav sličan. A i špagete *bolonese* sprema kao moja mama. Stalno je vesela, nasmijana, pozitivna, što mi je važno i volim se družiti s takvim tipom ljudi...".

Sugovornica kao zaključak ističe kako je sretna što ima dobre prijatelje s kojima se uvijek može čuti, a manje vidjeti, što joj osobito teško pada, zato što su svi zauzeti svojim svakodnevnim "trčanjem" za poslom i egzistencijom. Manje se druže zbog ubrzanog načina života; u New Yorku u kojem je sve podređeno "...live to work...", za razliku od Čakovca u kojem je još uvijek "...laganini, sve bumo stigli...".

Izdvaja i dobru prijateljicu s fakulteta, iz domovine, koju viđa svakodnevno te uspijevaju porazgovarati o mnogim pa i "ženskim stvarima", što joj mnogo znači, dok se s ostalim dobrim prijateljicama iz domovine čuje jednom tjedno ili rjeđe putem Skypea ili e-mailom.

Sugovornica se integrirala u novom društvenom prostoru gdje je stekla nova prijateljstva razvijajući novi transnacionalni identitet i sudjelujući u kozmopolitskom transnacionalizmu (vidjeti više u: Colic-Peisker, Val, 2006). U njezinom slučaju zajednički interesi povezuju je s ljudima iz različitih dijelova svijeta i različitih kultura.

Budući da svi prijatelji manje-više imaju isti dnevni bioritam, međusobno se vrlo dobro razumiju i usklađuju, osobito u provođenju slobodnog vremena i zajedničkog druženja.

Što se tiče izlazaka na mjesta gdje se okupljaju Hrvati, onamo ne odlazi kao niti u hrvatske kafiće, jer joj se ta mjesta ne sviđaju. "...Hrvatska okupljališta su u Queensu i ne privlače me, jer način zabave (u što sam se uvjerila) je ponajprije opijanje, što sam odavno "prerasla", a budući živim na Manhattanu, koristim svaku slobodnu priliku da uživam u raznovrsnostima i društvenom životu Manhattana...". Sugovornica ističe postojanje lokalnih i regionalnih udruga, ali naglašava njihovu zatvorenost. "...Primijetila sam međugeneracijski jaz i veliku razliku u obrazovanju... Voljela bih da ima neka hrvatsko-američka udruga koja bi svakodnevno povezivala moje "dvije domovine"..."

Ipak, informirana je o svim kulturnim događanjima "USA/CRO" budući da radi u CNTONY (Croatian National Tourist Office New York) i vrlo rado ih posjećuje. "...Ne idem u mjeri u kojoj bi htjela na sva događanja zbog svakodnevnih obaveza na poslu i fakultetu, zadnje sam bila na koncertu Olivera Dragojevića s frendovima i ludo smo se zabavili i napjevali... Bilo je mnogo Dalmoša, Bosanaca i Hercegovaca, kupila sam i CD i sad ga svaku večer slušam jer me opušta i podsjeća na domovinu i naše plaže..."

Dvije domovine: život između/u dvije domovine

Sugovornica je u New Yorku od 2001. do 2009. godine živjela na slijedećim *lokacijama*: u Battery Parku, Tribeci, Upper East Sideu, East Villageu, što su ujedno i popularnija mjesta društvenog života. U tom razdoblju živjela je u tri različita stana u najmu. Nakon toga kupila je manji stan u East Villageu. Ovaj podatak može biti indikator njene namjere trajnog ostanka u New Yorku. "...Najdraže mi je bilo u Tribeci, stalno se tamo nekaj zbiva, a i stan mi je bio veliki, puno svijetla, velika kupaona... Ali iako sam sada u puno manjem stanu, on je moj i osjećam se dobro što sam ipak nakon deset godina rada u Americi uz školovanje koje plaćam uspjela "biti u svome", a sigurna sam da to ne bi mogla postići da sam ostala u Hrvatskoj... To je nažalost stvarnost...". Budući da sugovornica živi u East Villageu, okupljalištu mladih i različitih modnih trendova, uživa pratiti kako se ljudi i kroz odijevanje izražavaju. Voli biti u odijevanju drugačija od ostalih (napominje kako je u New Yorku to teško jer su svi drugačiji) ali osobito je sretna kada je na ulici ljudi zaustave i komentiraju neki njezin odjevni predmet, miris, frizuru, naočale, cipele, bilo što: "...Ne znam kako, ali Ameri me skuže da sam iz Europe... Kak sam plavuša prvo misle Poljakinja, Čehinja... a kak' sam mršava, a većina Amerikanaca nije, sve što obučem mi kak' se kaže dobro stoji, imam neki europski štih odijevanja, ja bih čak rekla da se se oblačim kak' Talijanke, sve mi mora pasati jedno s drugim, dok prosječnim Amerima to nije važno,

bez parfema ne izlazim van, trošim ga na tone, a frizuru radim sama nakon što me frizer ošiša kak' se dogovorimo... Obožavam marame, nakit, cipele s visokom petom, remenje s raznim uzorcima...”

Godine 2004. vratila se u Republiku Hrvatsku zbog sređivanja vize i svih potrebnih dokumenata za boravak u Sjedinjenim Američkim Državama, što se odužilo do prosinca 2006. godine. Čitavo to vrijeme živjela je na dvije lokacije, “...Bila sam na putu između Republike Hrvatske i Sjedinjenih Američkih Država, u avionu, s uvijek spa-kiranim koferima što me je jednim dijelom i deprimiralo jer nikako da se izregulira moj status a silno sam željela dobiti te papire i postati ravnopravna Amerikancima... Ovo napominjem čisto iz razloga kaj su u Americi česti prosvjedi gdje se ilegalci tjeraju doma s transparentima “...Illegal migrants go home”...”

Iako se identificira kao Hrvatica, sugovornica naglašava kako se iz dana u dan sve više osjeća i kao Amerikanka, čak se i po pojedinim kriterijima identificira kao Amerikanka, živi prema američkom svjetonazoru i američkoj kulturi: “...Jedem najčešće k'o Ameri, u hod, na brzinu, što prije nisam, stalno sam u *speedu*, što ne mogu reći da sam bila u Hrvatskoj, ponekad se sama ulovim da više ne hodam, nego trčim, sva sam ubrzana, uvijek sve na *dead line* stignem, radim i planiram godinu dana unaprijed – gdje, kako, kamo i s kim ću ići... U Hrvatskoj to nije bilo tako, počela sam i trčati svaku nedjelju u Central parku, već znam sve face jer svi trčimo uvijek u isto vrijeme... Pijem kavu u plastičnim čašama po ulici hodajući, sve što mogu rješavam taj trenutak...”

Naglašava kako joj je financijski lakše živjeti u Sjedinjenim Američkim Državama jer može sebi više priuštiti materijalnih stvari, ali i uštedjeti. Iako su joj primanja vrlo mala u odnosu na američki prosjek, ističe kako će situacija biti povoljnija kad diplomira i time dobije bolje plaćen posao. Rekla je kako je rad i studij uz rad mogla ostvariti u SAD, jer joj je radom zarađeni novac bio dovoljan i za život i za školovanje, za razliku od Hrvatske gdje je novcem od rada mogla samo preživljavati. Kozmopolitska sredina New Yorka omogućila joj je da komunicira s mnogim različitim ljudima i dođe u doticaj s raznim kulturama i nacijama, što je obogatilo njezino životno iskustvo. Kaže da joj je život u New Yorku promijenio dosadašnje stavove i da je naučila pozitivno misliti i nositi se s krilaticom: “...Nikada za ništa u životu nije kasno...”! Iako osjeća nostalgiju za domovinom, domom i obitelji u Hrvatskoj: “...Najviše mi nedostaju mama, sestra i nećak koji žive u Hrvatskoj i iako se čujemo često telefonom i putem skypa, te komuniciramo i putem e-maila... teško mi je kad sam sama u stanu... “, priznaje kako ima veće mogućnosti izbora, veću zaradu i la-godniji život u Sjedinjenim Američkim Državama, što je dovodi do sve jače integracije i vezanosti za drugu domovinu (Sjedinjene Američke Države) i slabi njenu želju za povratkom u Hrvatsku.

Zaključak

S obzirom na postavljeni cilj i predmet istraživanja mogu se izvesti slijedeći zaključci.

U odnosu na stare preookeanske migracije u Sjedinjene Američke Države, kamo su Hrvati migrirali najvećim dijelom zbog ekonomskih i političkih razloga, novi hrvatski migranti migriraju prvenstveno zbog mogućnosti veće zarade i stjecanja novih vještina (profesionalno usavršavanje, različiti tipovi specijalizacija, usavršavanje engleskog jezika i drugo).

Budući da većina mladih migranata nastavlja školovanje u Sjedinjenim Američkim Državama, ulaskom u američki obrazovni sustav stječu sekundarnu socijalizaciju, što im omogućava lakše i brže prilagođavanje novoj sredini. Na primjeru naše sugovornice uočili smo kako osim lokalnog/regionalnog (Čakovčanka, Međimurka) i nacionalnog identiteta (Hrvatica) važnu ulogu ima i širi transnacionalni identitet (Hrvatica, Amerikanka). Iako se prvenstveno osjeća Hrvaticom, sama primjećuje da način njenog razmišljanja i življenja sve više nalikuje američkom. Sve je jače i njezino identificiranje s američkom kulturom i načinom života, a pojačano je brojnim mogućnostima koje pruža nova domovina, od daljnjeg školovanja, višeg životnog standarda pa sve do aktivnijeg i zanimljivijeg kulturnog i društvenog života. Za razliku od starih preookeanskih migracija, gdje je za migrante bio karakterističan etnički transnacionalizam (snažna povezanost s domovinom), novim migrantima nije primaran etnički identitet, već profesionalni identitet i kozmopolitski transnacionalizam (žive u prostoru kulturne hibridnosti i globalne pokretljivosti). Na primjeru sugovornice najzastupljeniji je tzv. socijalni transnacionalizam u vidu svakodnevne komunikacije s obitelji i prijateljima putem različitih medija i kulturni transnacionalizam kroz transfer različitih kulturnih sadržaja (dalmatinske pjesme, priprema i konzumiranje hrane na hrvatski način i drugo), ali ne samo s prostora Hrvatske, već i s prostora ex-Jugoslavije. Iz njezinog primjera uočavamo kako se dio migranata s prostora bivše Jugoslavije povezuje u Sjedinjenim Američkim Državama, razvijajući novi transkulturni identitet.

U izdvojenom primjeru hrvatske migrantice vidjeli smo praksu održavanja transnacionalnih veza, a kroz njega smo sagledali i odnos mladih hrvatskih migranata s domovinom. Iako kod njih nastupa brža integracija i adaptacija u novoj sredini (koja nije bila svojstvena migrantima iz ranijih razdoblja migriranja, koji nisu poznavali jezik i koji su bili nižeg obrazovnog statusa) i unatoč želji da zadovolje zakonske uvjete, migracijskom politikom Sjedinjenih Američkih Država ograničene su kvote za trajni ostanak.

Literatura

Antić, Ljubomir. 2002. *Hrvati i Amerika*. Zagreb, Hrvatska Sveučilišna naklada.

Božić, Saša. 2004. Nacionalizam – nacija, “transnacionalizam” – “transnacija”: mogućnosti terminološkog usklađivanja, *Revija za sociologiju*, 35/3-4, str. 187-203.

Bukovčan, Tanja. 2006. Zdravo je biti Amerikanac: Rana hrvatska imigracija u SAD, prakse na otoku Ellis i stvaranje hrvatske dijaspore, *Etnološka tribina*, god. 36, br. 29, str. 71-89.

Colic-Peisker, Val. 2006. "Ethnic and Cosmopolitan Transnacionalism: Two Cohorts immigrants in Australia", *Migracijske i etničke teme*, vol 12, br. 3, str. 211-230.

Čapo Žmegač, Jasna. 2003. Dva lokaliteta, dvije države, dva doma: transmigracija hrvatskih ekonomskih migranata u Münchenu, *Narodna umjetnost*, 40/2, str. 117-131.

Čizmić, Ivan. 1998. "Iseljavanje iz Hrvatske u Ameriku kao dio europskih migracijskih tijekova", *Društvena istraživanja*, god. 7, br. 1-2 (33-34), str. 127-146.

Čizmić, Ivan, Sopta, Marin, Šakić, Vlado. 2005. *Iseljena Hrvatska*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.

Dubrović, Ervin. 2008. *Merika. Iseljavanje iz Srednje Europe u Ameriku 1880.-1914*. Rijeka: Muzej grada Rijeke.

Faist, Thomas. 2004. The Transnational Turn in Migration Research: Perspectives for the Study of Politics and Policy. U: *Transnational spaces: disciplinary perspectives*, ur. Maja Povrzanović Frykman. Malmö: Malmö University Press, str. 11-45.

Faist, Thomas. 2006. The Transnational Social Spaces of Migration, *Working Paper 10/2006*: 1-8. COMCAD – Center on Migration, Citizenship and Development. Bielefeld, http://www.uni-bielefeld.de/tidrc/ag_comcad/downloads/workingpaper_10.pdf. (12.05.2010.)

Glick Schiller, Nina, Basch, Linda i Blanc-Szanton, Cristina. 1999. Transnationalism: A New Analytic Framework for Understanding Migration. U: *Migration, Diasporas and Transnationalism*, ur. Steven Vertovec i Cohen Robin. Cheltenham – Northampton: Edward Elgar Publishing, str. 26-46.

Gustafson, Per. 2004. More or less transnational: Two unwritten papers. U: *Transnational spaces: disciplinary perspectives*, ur. Maja Povrzanović Frykman. Malmö: Malmö University Press, str. 64-76.

Josipovič, Damir. 2006. Učinki priseljevanja v Sloveniju po II. svetovni vojni, *Migracije 10*, Ljubljana: Inštitut za slovensko izseljenstvo ZRC SAZU.

Jurčević, Katica. 2010. *Stari kraj i novi svijet. Migracije hrvatskih iseljenika i akulturacija u SAD-u 1880.-1940*. Zagreb: Grafički zavod Hrvatske.

Prpić, Jure. 1997. *Hrvati u Americi*. Zagreb: Hrvatska matica iseljenika.

Povrzanović Frykman, Maja. 2001. Povezati mjesta, izdržati udaljenost: iskustva i implikacije transmigrantskih putovanja, *Narodna umjetnost*, 38/2, str. 11-31.

Sircar, Indraneel. 2001. Globalisations: Traditions, Transformation, Transnationalism, *Revija za sociologiju*, 32/3-4, str. 105-116.

Rebeka Mesarić Žabčić

Institute for Migration and Ethnic Studies
Zagreb
Croatia
rebeka.mesaric@imin.hr; rebeka.mesaric@gmail.com

UDC 314.745.3 (73=163.42)

Review paper
Received: July 7, 2010
Accepted: July 12, 2010.

Marina Perić Kaselj

Institute for Migration and Ethnic Studies
Zagreb
Croatia
marina.peric@imin.hr

Magdalena Vrbanc

Zagreb
Croatia
magdalena.vrbanc@gmail.com

Transnational Experience: A New York Story

At the beginning of the 21 century, American Croatians represent one of the largest ethnic communities in the United States of America. Republic of Croatia is one of the traditionally emigrant European countries, with a relatively largest number of emigrants, that is citizens and nationals who live abroad, and in such a context this article presents a life story of an emigrant and her transnational life environment in which she tells of her own and her compatriots' experience of living in the United States of America.

In the first part the article briefly portrays the historical background of the Croatian immigration to the United States of America, while in the second it tells a life story of a Croatian female immigrant living in New York, as a specific research sample conducted during April of 2009 in the USA, based on conversations held with younger generation of Croatian immigrants living in New York.

Keywords: Croatian diaspora, transmigrants, transnationalism, New York

Out of a large number of Croatians living in Diaspora on several continents, the majority of them live in the USA. According to scientific literature and researches, at the beginning of the 21 st century, there are cca 1, 5 million Croatians living in the United States, thus making them one of the largest ethnic groups in the USA. Modern emigrational research aims at studying changes that occur in emigrational flows. Some 20-30 years ago scientists and researchers noticed more intensive and frequent cross border relations and bonds. The appearance of new phenomena has lead to a new

terminology, such as *transnational social environment*, *transnational social areas*, *transnational social formations* or simply *transnationalism*. This means a continuous maintenance of cross border relations between geographically mobile persons, networks and organizations (Basch, Glick Schiller and Szanton Blanc, 1994; Faist 2006). This sort of bonding can occur in the economical, political, social and cultural areas. Intensifying of cross border relations came as a result of advancement in technology of communication and IT, price decrease of transport services and global development of capitalism. This enabled immigrants to have and maintain stronger and long lasting relations with their families, cousins and friends who live in the motherland. Making different contacts through various networks and communities, organizations in the native country or associated with it, had also been made easier.

Transmigrants as active persons maintain different cross border contacts and develop multi and fluid identities which enable them to easily adjust or resist various pressures of immigration countries, which will be shown in an example of a young Croatian woman, a transmigrant.. She is a specific example¹ out of many Croatian immigrants who leave their native country mainly due to economic situation and desire to study and polish professional skills. She has chosen the USA, a „Mecca and Medina“ of Croatian emigration ever since the beginning of the 19 th century. We shall briefly illustrate the course of Croatian emigration to the USA and point the most common reasons for emigration. The article will describe the life path of the Chosen Croatian emigrant, her transmigrant/transnational experience, the problems she encountered, and her way of adjusting to the new life in emigration and to what extent she succeeded in adjustment in the new country. Our understanding of changes in the modern migration processes will be enhanced by analyzing transnationalism through individual experiences.

Literature overview

Definition of transnationalism

Migration studies, particularly changes and phenomena in the migration processes, have intensified in the past 20-30 years. For marking such phenomena a new complex terminology is used - *transnationalism*, *transnation*, *transnationalisation* – although not accepted by all scientists in the field of migrations. Nina Glick Schiller, Linda Basch and Cristina Szanton-Blanc (1999; 26) have defined transnationalism as a „process which enables immigrants to create social networks which connect their country of origin and their country of immigration. More detailed definition was provided by Basch (1994; Gustafson, 2004; 66) according to whom transnationalism is a „process

¹ The article is based on a single example from the field research about Croatian immigration community in New York, for which purpose conversations and interviews were held with all available members of the Croatian immigration community, as well as with representatives of the Croatian Catholic Mission in Manhattan and Astoria, with an objective of getting information on how Croatians live in New York.

in which migrants create a social environment through their everyday activities, social, economic and political relations, which go beyond national borders. “ This way cross border relationships are built and bonds created and maintained between individuals, organizations and societies of many countries (Faist, 2004). Immigrants who in their daily life, on social and cultural level, practice this way of cross border bonding are called transmigrants, and social networks they create are called *transnational fields or transnational environment* (Povrzanović Frykman, 2001).

Border crossing and bonding in some beyond border space was at first associated with cross border fluidity of large capital, which is starting to be a subject of study at the beginning of the 1960s, as a part of economic studies (Božić, 2004), but with time it drops its economic framework and starts dealing with interactions and organizations whose influence reaches beyond national boundaries in general (Keohane and Nye, 1971; Sircar, 2001).

Due to changes in emigrational movements and relations, a term *transnationalism* starts to be more appropriate in the scientific disciplines dealing with migrations. We have noticed that people who emigrated in the 1960s formed strong and permanent relations with their motherland, which did not lose in strength over the years as it had been suspected; on the contrary, such bonds were firm (Čapo, Žmegač, 2003) and carried on to their offspring who also feel strong bonds with the land of their grandmas and grandpas). (Simek-Caglar 1994, Jurgens 2001, Faist 2000; Čapo Žmegač, 2003). So the term transnationalism became a part of migration studies and it marked an intensifying of certain social relations on global level, despite large distances and national-country borders (Glick Schiller, 1992; Božić, 2004). Transnationalism as a correct term had been endorsed by various disciplines (anthropology, sociology, ethnology) which lead to its wider use and disagreements on its meaning.

Characteristics of transnationalism

A question is raised on why the relations have intensified between immigrants and their motherlands in the second half of the 20th century. Some scientists are of the opinion that the main reason was the development of the communication and IT technology, and lower prices of transport services, while for some it was the new world social and economic order which caused such bonds to intensify (Wakeman, 1988; Schiller, Basch, Blanc-Szanton, 1999). It can be concluded that the combination of the mentions causes had influence on the immigrants to strengthen their relations with their homeland more intensively than their predecessors. Establishing of multiple cross border bonds and interactions of people and institutions (Vertovec, 1999; Božić, 2004) marks a beginning of transmigrational processes which take place in the field of economy/finances (money transactions, investing in the land of origin), in the field of politics (organizations, parties, groups), culture (festivals, religious practice, community celebrations) and society (Faist, 2004).

The social groups who maintain such bonds and relations were divided into four groups by Faist (2004): kin, *networks*, *communities*, *organizations*. The most intensive relations transmigrants keep with their family, close and distant (kin), and display mutual solidarity and support, such as transmigrants sending money to their family in the homeland. Transnational relations are set up also via numerous *networks*, through which services and information are exchanged in order to gain a common goal, particularly in regards to human rights and environment protection. Transnational *communities* are also one way of establishing and intensifying transnational activity which can be focused on a common religion, culture, tongue, geographical area and similar. The latter form of transmigrant bonding is done via social, economic, religious or some other *organizations* with a high level of formal control and coordination.

Considering the power of players participating in transnational activities, we can distinguish *transnationalism from above* and *transnationalism from below* (Povrzanović Frykman, 2001: 14-15). States and transnational companies are players in the *transnationalism from above* which is well known from the researches and studies of the economic globalization, international relations and global cultural trends. New studies of transnationalism are more focused on individual or organized initiatives of immigrants, the so called *transnationalism from below*.

Transmigrants are active people who develop and maintain multiple relations – family, economic, political, religious, and social – which go beyond national borders and creating special transmigrant social area (Faist, 2004). They especially pay attention to their family relations, supported by sending money, gifts, which further strengthen mutual bonds.

Development of numerous social relations creates fluid and multiple identities with transmigrants. Some identify more with the social system of the native country while some with their country of immigration, most retaining multiple identities. By maintaining and manipulating with multiple identities (such as national, ethnic, racial), immigrants adjust or resist to the ideology of the country of immigration and their own position inside the global capitalistic system, depending on the situation and needs (Schiller, Basch, Blanc-Szanton, 1999).

Research has shown (Pries, 1996 and Faist, 1999; Božić 2004) that by establishing and intensifying their transnational relations, migrants (individuals, families and communities) 'integrate and assimilate less and less in the society of their country of immigration, and transfer their relations in the transnational social space. Such processes have drawn attention of the emigrant countries which want to use such intensified transnational processes.

Through embassies, consulates and missions they want to gain attention and loyalty of their former citizens in order to participate in their native country's development, by investing money, promoting, searching for foreign investment partners, and similar (Faist, 2004).

The intensifying of transmigrant relations, their multiple identities, question a definition of state as a homogenous unit. Immigrants become more successful in obtaining

their rights, such as health benefits, social welfare, ownership and voting rights, by engaging into politics, for example. This way they bond stronger to their immigration country, which, as a consequence, does not perceive them as a national threat. More immigrant rights provided by their new countries indicate to increased tolerance in the western countries towards citizens with dual nationalities. (Faist, 2004).

As opposed to traditional one, transnational approach towards migrations equally analyses both countries, their relations and contacts, especially interactions, social activities and institutions which result from the cross border communication (Gustafson, 2004). Transnational approach sees migrations as a continuous process, and pays more attention to transnational mobility of a migrant as an individual, his position in the migration process and her/his process of settlement.

Period of Croatian migration to the United states of America

Croatians in the USA present the largest Croatian emigrant group outside their native country. The record of first emigration of Croats to the USA goes back to the mid 16th century. It is believed that first emigrants came from the Adriatic coast: Istria, Dalmatian coast and Dubrovnik. Emigration during that period was sporadic rather than mass, it was fueled by political changes in Croatia's territory at the time. First Croatian settlements were formed between 1857 and 1874 in San Francisco and New Orleans.

The following periods in history were marked by Croatian emigration to the USA:

- a) From 1880s to WW1
- b) Period of WW1
- c) Period between two World Wars
- d) Period of WW2 and the aftermath of war
- e) Period between 1950 and 1970
- f) Period between 1970 and 1990
- g) From 1990 onwards

A period of the most extensive emigration from Croatia to the United States of America was between 1890 and WW2 (Čizmić, 1998). During that time, when Croatian lands (Croatia, Slavonia and Dalmatia) were part of the Austrian –Hungarian Monarchy, it was the rural population which migrated the most. Young, unmarried men emigrated, forced by economic and political circumstances of that period². Relevant references (Čizmić, 1998; Bukovčan, 2006; Dubrović, 2008) provide historical background on the issue of why have many Croats from the continental Croatia as a reason for emigration listed the following political reasons: lack of freedom, police (gendarmerie) terror, multiple and high taxes, money penalties imposed on citizens by foreign rulers, jail sentencing for smallest offenses³, and similar.

² Emily Balch speaks, after visiting Croatia in 1905, about emigrants from Croatia and Slavonia, who said that they want to emigrate „to see if there was still justice in the world“, although they were believed not to have economic reasons to leave their country.

³ Jail sentences were common during election times, when the government tried to repress the opposition parties. The most repressed party was the Croatian righteous party (Hrvatska stranka prava), some

Before the break of the WW1, approximately 30.000 Croats emigrated, from all Croatian lands in the Monarchy. Between the wars there was a decrease in immigrating to the USA, due to new immigration laws, and it was estimated that cca 30% of all pre-war emigrants returned to the homeland. Another estimate showed that between two world wars cca 34.000 Croats immigrated to the USA (Antić, 2002; Čizmić, 1998; Prpić, 1997)⁴. Causes and reasons for emigration were political (dictatorship of the king Aleksandar) and economic (the great depression). During the period before the WW2, Croatians had spread all over the American territory, from New York to California, from New Orleans to Minneapolis – St. Paul.

By the time the WW2 ended, a new exodus started, which would last many years to come. References (Čizmić, Šakić, Sopta, 2005; Prpić, 1997) point to an estimate of cca 45.000 Croatian emigrants between the end of WW2 and the 1970s.

Those people were mainly political refugees, including orphan children of the parents who were executed by the new government, and families and individuals escaping from communism. Most of the Croats from that emigration wave had settled with their cousins or friends in existing Croatian colonies. During the 1950s and the 1970s many highly educated individuals (scientists, doctors, etc.) emigrate.

Political situation is listed as a key reason to leaving, and not just economic status. Croatians who had emigrated during the 1960s had settled mostly in big cities such as Chicago, New York and Los Angeles. In contrast with the older generation of Croat immigrants, the new immigrants were more educated, liberal and influenced by anti communist politics of some Western European countries and the USA, and as such, held a negative attitude towards the Yugoslav government of the period. During this time Catholic missions and parishes are founded, and new immigrants had become the promoters of Croatian culture in the United States of America.

During 1969 and 1970, the emigration to the USA continues regardless of the disapproval by the government. This is also a period of economic prosperity in the USA. In the period from the 1970s to the 1990s, Croats in the USA go through two very important but difficult periods:

immigrants who settled in the USA after 1880 were members of that party. (Prpić, 1997).

⁴ In November 1911 Croatian parliament introduced more rigorous measures for emigration, as total control had been impossible. The Government announced the so called Article 166 called the "Emigration law". The law banned emigration of all persons who had not served the army without a special permit from the army; all persons who had been charged with criminal activity at the time of emigration, all minors without parent or guardian permissions, all parents who were leaving without securing financial means to the children younger than 15 years of age. The steam boat agencies had been closely monitored by legal actions; all agencies had to be approved by Croatian ban (ruler), and they had to pay a fee of 50.000 krunas, and employing or encouraging workers or advertising jobs in America by the newspapers, mail or in public was prohibited. A special Emigrant trust fund was established financed by taxes payed by every emigrant before leaving the country. It can be concluded that all such measures had a common goal: to stop Croatian immigration! After the WW1 the emigration did not cease, but many changes occurred. After the war the USA introduces a strict law and control on immigration, by selecting a number of immigrants of various nationalities, and according to the Law from 1924, only 671 people could immigrate from the former Yugoslavia to the USA per year. (Prpić, 1997).

1. From the end of the 'Croatian spring' to the death of Josip Broz in 1980,
2. From the breakup of Yugoslavia to the national war in Croatia and Bosnia and Herzegovina

After the coup d'état against Croatian movement in the Socialist Republic of Croatia, a new wave of Croatian emigrants arrived in the USA, among whom many were political emigrants, who had upon settling started activities against the government (Yugoslav ruling party). At the start of the national war in Croatia, in 1991, and later in Bosnia and Herzegovina, a new big emigration wave had started, as many Croats from Croatia, Vojvodina and Montenegro had left their country because of war.

Researchers (Izmir, 1998; Bukovčan, 2006), as well as the Ministry of foreign affairs and European integration, estimate that there are between 1.500.000 and 2.000.000 Croats and Croatian descendants living in the United States of America. However it is expected that these figures will not grow, as the new emigration trends point to the European Union. In the present time only a few Croats emigrate to the United States of America, for the most part those who have friends or family there. Croatian communities are for the most part based in cities such as Chicago, Cleveland, New York and Los Angeles, in the Ohio valley, and somewhat less in St. Louis, Pittsburgh, San Francisco, Sacramento, Detroit, Kansas City area, Milwaukee and Harrisburg.

Croats in New York

At the early stages of immigration to the United States of America, New York served as a check point where immigrants had their medical checkups, personal documents obtained and legal matters sorted, after which they would depart and settle all over the USA. It was in the middle of the 20th and in the beginning of the 21st century that New York became an important city for Croats and Croatian immigrant society due to employment and work. A large number of Croatian immigrants lives in the outskirts of New York, which offer lower prices of housing, in the northwest and northeast parts, such as Queens, Whitestone, Astoria, Bayside and Douglaston. New York is placed on the East coast of the United States of America, at the delta of Hudson and East River, approximately six meters above sea level. On the opposite, west side of the Hudson River, there is Jersey City, in the neighboring state of New Jersey. City area is divided into five boroughs: Bronx, Brooklyn, Manhattan, Queens and Staten Island, which are at the same time counties of the state of New York. New York was a starting point for settlers who went to mining and industrial towns such as Pittsburgh, Cleveland, Chicago, and so on, in the mid 19th and the beginning of 20th century⁵. During the 20th and the 21st century New York became a favorite destination, working and residential place for many immigrants from all over the world, and Croats as

⁵ The moment of arrival of their steamboat in the New York harbour, and seeing the sky scrapers of Manhattan was always a moment of excitement for immigrants. There were many harbours where immigrants could enter in the USA, but for the majority the last station was the Ellis Island, a small island near New York and the Statue of Liberty, where the immigrants had to pass various examinations in order to step on the American land (Dubrović, 2008).

well. There is an estimate of 150.000 Croatians and their descendants living in New York today. Most of them live in Astoria, which is a part of Queens, where there are plenty of bars owned and frequented by Croatians: *Valentina*, *Scorpia*, *Lune*, *Albone*, or restaurants on Broadway Street: *Punta dura*, *Rudar* and *Istra*. Croatians living in these areas work mainly in services associated with catering and restaurants.

“Push” and “pull” factors or deciding to emigrate

In most theories on what causes migration there are numerous factors, placed in either „pull“ or „push“ group. „Push“ factors are of socio-economic nature⁶ (a big economic crisis, inability to support one's family, ship building crisis, wine producing crisis, surplus of labor in agriculture, inability of the city to employ the surplus of agricultural population, poor development, scarce working opportunities in the place of residence, unsatisfactory conditions of local – social nature, and other), but also of political nature (unacceptable political situation in the native country, repression by the KPJ (Communist Party of Yugoslavia), communist rule in the former country, 'yugoslavness', relatively frequent wars; two world wars, political crisis of the post communism era and national war).

For the period between 1991 to 2000 Pokos (2001) underlines the following reasons for emigration ('push factors') from Croatia

- a) *economic reasons* (emigration fostered by loss of jobs in Republic of Croatia, post capitalism crisis, finding a better job abroad, etc.);
- b) *Political reasons* (fostered by refusing to accept the new Croatian statehood, etc.);
- c) *psychological reasons* (fostered by war and fear for personal or family safety, with emigrants who did not get refugee status – for the most part people who had been living in the proximity of war activity, even though some people who had lived in safe areas during Serbian aggression (1991-1992) also had decided to migrate due to one or more listed reasons.

Several researchers from the Institute of Economics in Zagreb, Gelo, Akrap and Čipin have tried answering the question 'who are Croatian emigrants?' (at the end of the 20th century). Judging by the first and second hand experience (2005), they claim that Croatian emigrants are like most emigrants in the world:

1. younger than the population of origin average (many researches had shown that the dominating age group is from 20 to 40;
2. more educated than the population of origin average (as most of our emigration is in search of jobs, it is logical to assume that they were well educated as most of the immigration countries required educated professionals, and immigrants themselves were in pursuit of better paid jobs than they had back home);
3. More vigilant work wise than the population of origin average.

⁶ See more in: Josipovič, 2006.

Case study: analysis of a life story of a Croatian immigrant in New York

A life story of a Croatian female immigrant in New York will be illustrated with an *oral history* method (known also as a life story method), “pull” and “push” factors of emigration established, that is, a detailed process of migration described, from planning to leaving to the new country, including emotions present before, during and after emigration.

Our research participant set her own dynamics, subjects and timeframe of interviews. An interview was never limited in time prior to start; it was held in several sessions ranging from 50 minutes to 3 hours. This applies to the recorded material for most part, as socializing with the immigrant continued after interviews, every day spent in New York on this assignment. It is important to stress that this article was based on a single life story, re-telling of major events which had marked her transnational experience. The purpose was to show to what extent she had participated in the process of transatlantic migration, how she had shaped her journey and what sort of problems she had to solve, and finally, what events had been particularly important and had marked her life.

The chosen immigrant was born 36 years ago in the Međimurje region of Croatia, where she graduated from High School for Economy. After High School she started working occasionally, as her family could not afford to pay for her studies at the Zagreb University; she already had siblings in college that needed to be paid for. She met her future husband in High School, who was on a Čakovec High School scholarship in America for his senior year. His residence in the USA was supposed to be temporary, as a scholarship requirement. However, as this was the war time in Croatia, he stayed and taken on his college education, and completed it in the USA. During the years in college, he used every opportunity to visit his country, his family, and his girlfriend and a wife to be, our examinee. They had a long distance relationship, and she then decided to move to America.

A decision to immigrate to the United States of America

Our research participant has maintained a long distance relationship with her future husband during his years in college. Physical distance and separation had been compensated with everyday communication via text messages, phone calls, Skype and email.

They both had used every opportunity to visit each other, either in the United States of America or in Croatia, to be together. During the course of ten years, their relationship had been developing translocally in two geographical. The decision to emigrate had not been made based only on emotional reasons, but also out of desire to study and prosper. Because of the national war, financial expenses on both sides (airfare,

communication and so on), temporary jobs (his part time and her one-off and poorly paid jobs), as well as her wish to study which could not be realized in Croatia (both of her parents lost jobs, and her siblings were already studying in Croatia), our research participant and her husband had agreed that she should immigrate to the USA, which she had done in April 2001, and they had started living together in his rented flat in Manhattan. She had lived in both the USA and in Croatia until 2007 because she had to renew her working visa every three months, as she had not obtained the 'green card' yet at that time.

Existential battle: jobs and experiences

In June 2001 she started working as a hostess at the restaurant *L'Expressin* in Manhattan, saving money for college. She continuously worked on improving her English, so she could study. She said that she did not shy from hard work; she washed fence bars in the building where she lived, and at the same time worked in the restaurant, with a goal to save money and go to college. At the *L'Express*, she got promoted to a manager, something, she said, which would be difficult to achieve in Croatia in a short time, despite one's hard work and skills.

During the past decade, the *L'Express* was known as a favorite restaurant of many celebrities, and was very busy. Our examinee had met many famous people while working there, such as Michael Jordan, Uma Thurman, Ethan Hawke, Vanessa Williams, Julia Roberts, William Baldwin, and so on. She had also met some nice people with whom she would remain friends, such as Ann from Sweden, who was the restaurant manager at that time, and Ana Iris, a German with Croatian origins.

In 2007 she finds employment in a small private firm in Manhattan. Although she changed that job very quickly, as she and her drug addict employee could not agree on some matters, she had also felt abused and unwanted because she was not American, which is atypical for New York, she was going to work with cramps in her stomach because of bad human relations, daily quarrels over futile matters, schemes and disputes. She said the job was not difficult or very interesting (she worked in administration for American students who wanted to enroll the Medical college in Poland), but after finishing in a hospital and losing a lot of weight, she decided it was time to find another job.

At the end of 2007 she knocked on the door of the Croatian Tourist Office, in the Empire State Building, which was hiring a new person for promoting Republic of Croatia in New York. Our examinee felt happy and excited to have started working at the Croatian Tourist Office, but soon discovered that choice was a mistake. Interpersonal relations of the employees were on a poor level, their conduct was unprofessional, filled with jealousy and 'Balkan mentality', while kindness and professionalism were not valued: "...My boss is jealous of me for my punctuality and meeting set deadlines...Instead of showing appreciation, she would say: „How did you do it, do you ever sleep or eat, you look so skinny.“ ...“She is a middle aged woman and weighs

cca 20 kilos more than me, I could be her daughter by my age, so I could not figure why she had no motherly instinct towards me, instead of competing with me in every way. She is very unprofessional, and I had pulled her out of many compromising situations, and instead of thanking me, she yells, swears, talks to herself, without any reason.... The liftboys said that she complained all the time about the elevator or things in the building in general, and they laugh behind her back....I think she had problems with personal matters and her nerves were weakened, but it was not right to take it all on us at work...”.

Her jobs in Croatia (cashier in a sundry store, occasional baby sitter during evenings), were temporary with low pay, and she did not have much to chose from considering her training and experience. In the United States of America she had more employment opportunities and option to work at several part time jobs, which provided her with more income.

Our examinee stressed that marital status has no influence on selection when it comes to searching and getting employment in the USA, but that getting married means obtaining the „green card“ followed by the American citizenship, which is important for regulating one’s legal status.

It is the rule, she says, that foreigners must work a lot harder to make it in America, comparing to the USA citizens, but have a better chance to succeed than they would in their native countries.

Easiest way to find a job is through a network of acquaintances. This is especially so due to the global economic crisis, when it is important to know many right people, even though ‘networking’ was important before the crises as well. When going to job interview, it is always first with a recruiting agency, while the employer does not see the selected candidate until the final interview, prior to the contract signing. There is an ‘interview dress code’, and different tests and exams, which a candidate must pass in order to qualify for a job. However, there are exceptions to the rule, our examinee gives an example of two of her friends getting jobs irregularly that is, they knew the right people.

Re-emigration: New York-Philadelphia-Chicago-New York

After only five months of adjustment and life in New York, the 9/11 2001 happened, while she lived in Battery Park, close to the WTC. The event had cut deep in her memory; she was alone at home that day, her husband was at work in the Wall Street. She did not know what was happening, nor was she aware of the danger, just like everyone that day. She had photographed the scene from her window; she had even thought that a movie was being shot, when the first ‘tower’ went down, soon followed by the second.

Her emotions that day went from fear, panic and anxiety, to fury, helplessness: “...I kneeled next to the bathroom sink, which I thought was safest, but I did not know

what or from whom I was hiding. After that I was cold and spent an hour showering with warm water. Then I called my husband every two minutes, but as I was unable to reach him, I cried and shivered with fear until he came home...For the first time in my life I felt powerless, wanting to do something, but not being able to; communications were broken, and I thought of my family in Čakovec, how worried they must have been after watching the news, and how they must have tried to reach me without success...I felt awful, and wanted to tell them I was ok, and knowing my mother, she must have been crazy with panic by then..."

After the WTC attack, our examinee lived temporarily at a friends' house at the UES (Upper East Side) in Manhattan, and her future husband goes to work in Philadelphia as his office was transferred from the Wall Street to a temporary new location. Physical separation from her husband had been very difficult for her: "...I was depressed, sad, numb; we had finally started living together and now we had to separate due to his work, and we did not know for how ... I was very nervous, cried often, and I tried to use auto suggestion techniques to calm down, and exercised at the gym regularly, to get rid of negative energy... The fact that I was staying with friends who pampered me, in a sense that I had no chores to do, like cooking, cleaning, etc., meant a lot..."

In September 2001, following her desire to study, she enrolled in the BMCC (Borough of Manhattan Community College, New York). She continued to work in the restaurant and attend her classes until December 2002, when she and her husband moved to Chicago because of his new job. They had lived in downtown Chicago until 2004. That period she remembers as very difficult, it was hard for her to coordinate her job, college obligations and private life. "...Chicago just did not click with me, the city is nice, but life is different from that in New York, people are different... To me America is New York, which is a very friendly place, people are kinder, while I did not have that feeling about Chicago I felt alien in Chicago, while I feel like I always belonged in New York..."

Our examinee did not have many friends in Chicago, and described that period as not very lively in terms of social life. Chicago, according to her, is not as 'open' as New York, and everyone in college where she transferred from New York was a lot younger than she, so she did not really fit in; she mostly socialized with her husband's colleagues and their wives, with a lady called Lovorka, who worked as a temporary consul at the Croatian consulate in Chicago at the time. They had met by coincidence at a store and shortly after that became good friends. They had lived closed to each other; Lovorka was a single mother, and our examinee watched her son while she was away due to business duties. On Saturdays they went grocery shopping together. Friendship with Lovorka was a bright spot in her Chicago life.

With neighbors in Chicago and New York she never had any contact, she did not know them, apart from occasional meetings in the hallway. She was very busy at that time, leaving for work early in the morning and returning late in the evening.

During that period, her sister in law, her husband's sister from Čakovec, came to live with them, as she enrolled in the college in New York. This is an example of a so called

chain migration, still typical for Croatian emigrants, who tend to bring their cousins and friends to their country of immigration. Because of her sister's in law reckless behavior in the common household, the marital relationship was damaged: "... She constantly skipped her classes at college, which is not common in America, you have to present in all classes, study all year round not just for your exams. So the letters of warning kept coming in from her college, when I would show them to her, she would start yelling at me and denying it. My husband paid a lot of money for education, and kept saying that she would sort herself out eventually and that I continue to keep an eye on her, denying the truth to himself...I would sit at night and wait for her, or go looking for her, while he attended business dinners, and she hung out with drug addicts, coming home often drunk; once I found her in a hospital, in a serious condition... So we had started having arguments over her, and one thing had led to another..." Inability to adopt to the new surroundings, emotional and social crisis caused by moving and a new way of life for the young immigrant reflected in running away from responsibility, obligations and discipline, and manifested in her life on the margins. This type of behavior is typical for younger immigrants, who still search for their 'true self', their identity. Her sister in law returned to Croatia after one year of unsuccessful study.

Our examinee and her husband divorced at the beginning of 2007.

She concludes: "...Looking back on my marriage, I can say that the only good thing about it was getting the green card, even though I married my husband out of love..."!

After the divorce the two of them do not keep regular contact.

She had continued studies in New York – at the Baruch College New York, where she was supposed to graduate in August 2010, in *Management*, majoring in *Operational Management*, psychology.

New beginning in New York

In December 2006 she managed to obtain the green card. Divorce from her husband in January 2007 marked a new beginning. She dedicated herself to her work at first, to help her get over the emotional crises, and then concentrated on her social life. "...I went out on Fridays, Saturdays and Sundays to bars, restaurants, movies, theatres, watched musicals in which I enjoy immensely. All of this was not available in a small town of Čakovec where I had lived before. I was 'hungry' for events, new friends, new social circles, everything. I also went out during weekdays if there was something interesting, for example Tribeca film festival which was great. New York never sleeps, that city is awake 24 hours a day, if you are hungry at 2, 3 o'clock in the morning you can eat wherever you want, whatever you want ... go to the movies early in the morning, too ... as far as safety and fear of the street crime is concerned, *no problema*, New York PD is patrolling at every corner, security cameras are everywhere, there is no fear like it used to be ... people back home watch too many movies and crime shows which gives them a twisted idea about New York ... You can even shop in the middle

of night ...At first it was strange to share a table at a cafe with an unfamiliar person, who would ask permission to join me, seeing me sitting by myself, so we would then talk about everything. Then I realized it was perfectly normal and now I do it too, when there is no free tables, and nobody has rejected my request ... that is how I met Cathy, who has become a good friend and we go out frequently ...“

New York is an exceptionally eventful city, and I lead an intense social life, says our immigrant. „New York is a very very friendly city, a sense of freedom is present at every step. “ The whole social environment has influenced a correction of personal opinions and views on different issues, as well as behavior of our immigrant. She stresses that she pays less attention now to the lives and problems of others, stresses the freedom of speech and dressing; she dresses according to what she finds suitable and what suits her mood. For her social life it is very important to feel safe in Manhattan; she only moves in crime free areas, and does not go to Bronx and Harlem. She also stresses that it is very important to own a sense of local/regional identity, which provides her with a sense of emotional security when she moved to another geographical and social environment. After divorce she kept company of several friends from Čakovec who provided her with emotional support when she divorced her husband. She also points out to other friends and people from Croatia, Serbia and Bosnia and Herzegovina, mainly educated professionals among whom there are no national tensions and who share common interests, and belong to the same social group, sharing one common view – ‘they have abandoned the so called primitive Balkan divisions’, and sharing a goal to make it in the world with their work and knowledge in their respective professions....”!

This example illustrates that apart from local/regional and national identity a wider transnational identity plays a significant role, typical of people who have lived together in the former Yugoslavia region. Cultural transnationalism is a characteristic of migrants from the former Yugoslavia who in the new geographical environment develop a new transnational identity consisting of various subcultures. „When we celebrate somebody’s birthday we go to ‘our restaurants’ to eat burek, baklava, sarma, ćevapčići ... we sing Dalmatian songs, usually by Oliver (Dragojević), Jasna Zlokić, but also Halid (Bešlić) ...“

20. They socialize less due to fast way of living; in New York everything is about work, ...“live to work“, as opposed to Čakovec, where everything is still easy going, „don’t worry, be happy“ attitude towards work and life. Our examinee mentions a Croatian girlfriend from college, whom she sees every day, they support each other in terms of sharing problems, ‘girl stuff’, while other Croatian friends she contacts once a week at the most, via email, Skype or telephone. She is integrated in her new social environment where she has made new friendships; developing a transnational identity and being a part of cosmopolitan transnationalism (see more in Colie Peisker, Val, 2006). In her case common interests bond her with people from different parts of the world and different cultures.

Considering that she and her friends more or less have the same daily biorhythm, they understand each other well and plan their free time together. As far as going out to Croatian bars and clubs is concerned, she is not very keen and dislikes such places:..."Croatian bars in Queens do not attract me as they are about getting drunk (I saw for myself), and that is something I over grew long ago. As I live in Manhattan I use every opportunity to enjoy the variety of social life it offers..."

There are local and regional ethnic organizations, but they are of a closed nature. "...I noticed a generation gap and considerable differences in education levels ... I wish there is a Croatian American organization which would connect my two 'home countries' on daily basis.

Still, she keeps informed of all the cultural events of 'USA/CRO' as she works at CN-THONY (Croatian Tourist Office New York) and she gladly attends..."...I don't go as often I as would like to, due to many obligations at work and in college, last I saw Oliver Dragojević's concert with friends and had fun singing along...there were many Dalmatians, Bosnians and Herzegovians, I bought a CD to which I listen every night, reminds me of my country and the beaches ..."

Two homelands: life between/in two homelands

Our examinee had lived in the following locations in New York between 2001 and 2009: Battery Park, Tribeca, and Upper East Side, which are also the most popular areas for social life. After that she bought a small apartment in East Village. This information can be indicative of her wish to remain in New York. "...My favorite place was Tribeca, something is always happening there, and my apartment was big, light, big bathroom ... but although I live in a lot smaller apartment now, it is mine and I feel good for being able to buy my own apartment after ten years of working in America and paying for my education. I am certain that this would not be possible if I stayed in Croatia.

It is a sad reality..." Considering that our immigrant lives in East Village, a hip neighborhood drawing young population who follow different trends, she enjoys watching people expressing themselves through fashion. She enjoys being different when it comes to dressing (which is difficult in New York, where everybody is different, as she comments), but she is especially happy when people stop her in the street and comment on her outfit, perfume, hair, glasses, shoes, anything: "...I don't know how but Americans notice that I am from Europe ...being blonde, they first guess that I am from Poland or Czech Republic...and being thin, which most Americans aren't, everything I wear looks nice on me, with some European touch in fashion, I would call it Italian in style, everything must match, while most Americans don't bother with that. I never leave house without perfume, I use loads of it, and I make my own hair styles after given a hair cut by a professional ... I love scarves, jewelry, high heel shoes, belts with prints ... ,,

In 2004 she returned to Croatia to get her visa and obtain necessary documents for residence in the USA, which took a long time, until December 2006. During that time she lived at both locations, in both countries, ...“I had been between Croatia and the USA, often on the plane, always with packed suitcases, which felt depressing, as I wanted to be a legal American, with equal rights as them, because illegal immigrants are often target of protests and asked to go home ...“

Even though she identifies herself as Croatian, she admits to feeling more and more American every day, she even says that she is American by some criteria, lives according to American way of life and American culture:“...I mostly eat fast food, walking, which I had not done before, I always rush somewhere unlike in Croatia, and often catch myself running rather than walking, always catching deadlines, plan everything a year ahead, where and with whom I will go...In Croatia it was different, here I started running every Sunday in the Central park, I know all the faces as we run at the same time... I drink coffee from plastic cups, walking, everything I can do at that very moment I do it...”

She stresses the financial bonus of living in America comparing to Croatia, she can afford more material things and save some money. Even though her salary is relatively small comparing to American average, she hopes that the situation will be more favorable when she graduates and gets a better job. She said that she could afford to study and work in the USA, as her salary covered her study and living expenses, unlike Croatia, where her salary would have been enough just to make ends meet. A cosmopolitan environment in New York enabled her to meet people with various cultural and national backgrounds, which had enriched her life experience. She said that life in New York had changed her life philosophy and view points, she had learned to have a positive attitude about life and adopted a motto: „... It is never too late for anything in life! “... Although she feels nostalgic for her country, home and family in Croatia: “...I miss my mom, sister and nephew the most, and even though we talk on the phone and Skype, and send each other email, it is hard to be alone in my apartment ... “, she admits to having more opportunities, better salary and easier life in the USA, which bonds her to her new country and enhances her integration there, while her desire to return to Croatia weakens.

Conclusion

Considering the aim and the subject of this research, the following conclusions can be reached:

In comparison to the old transatlantic migrations to the USA, where most Croatians went due to economic and political reasons back home, the new Croatian immigrants are mainly driven by financial opportunities and acquiring new skills (professional improvement, obtaining various degrees, polishing English skills, and other).

Most of the younger immigrants continue education in the United States of America, and by entering American education system they get secondary socialization, which helps them integrate and adjust more easily to the new living environment. Our immigrant is an example of individuals who gain transnational identity, beside her local/regional identity (Čakovec/Međimurje) and national identity (Croatian), her wider, transnational identity (Croatian/American), plays a crucial part in herself identity determination. Although she primarily feels like a Croat, she notices that her way of living and thinking more and more resembles that of an American. Her identification with American culture and way of life gets stronger every day, and is enhanced by various opportunities that her new land offers, such as education, better standard of living, more active and interesting social life. Unlike the transatlantic migrations, where the immigrants had strong bonds with their motherland (ethnic transnationalism), to the new immigrants ethnic identity is not primary, but professional one and cosmopolitan transnationalism (they live in a culturally hybrid and globally fluid environment). The individual from our story is a representative of the so called social and cultural transnationalism, she communicates daily with her family and friends via different media, she listens to Dalmatian songs, makes Croatian food, and similar, but she also consumes culture from the former Yugoslav countries. In her example we see that a part of immigrants from the former Yugoslavia forms a social community and develops a new trans-cultural identity living in the USA.

In an isolated example of a Croatian emigrant we have observed a practice of maintaining transnational relations, and through that a relation between younger Croatian emigrants with their native land. Although they integrate and adopt more easily to their new country (unlike their predecessors long time ago, who were of the lower social status), and in spite their desire to meet the legal criteria for American residence, the migration policy of the United States of America is restrictive when it comes to obtaining American citizenship.